

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Socioekonomické změny v okrese Cheb v letech 2000 - 2015

Socio-economic changes in the district of Cheb in the years 2000 – 2015

Miluše Wurmová

Plzeň 2018

Zadání

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Socioekonomické změny v okrese Cheb v letech 2000 - 2015“ vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Plzni dne 23. 4. 2018

.....

Podpis

.

Obsah

ÚVOD	6
1 ROZBOR A ZHODNOCENÍ LITERATURY	8
2 METODIKA	10
3 VYMEZENÍ A STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA OKRESU CHEB	12
3.1 ADMINISTRATIVNÍ ČLENĚNÍ OKRESU CHEB.....	12
3.2 STRUČNÁ FYZICKO-GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA OKRESU CHEB	15
4 SOCIO-DEMOGRAFICKÉ ZMĚNY	17
4.1 DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ	17
4.2 HUSTOTA ZALIDNĚNÍ	19
4.3 DYNAMIKA OBYVATELSTVA	19
4.4 STRUKTURA OBYVATELSTVA PODLE VĚKU	23
4.5 STRUKTURA OBYVATELSTVA PODLE POHLAVÍ.....	26
4.6 VZDĚLANOSTNÍ STRUKTURA	27
4.7 NÁRODNOSTNÍ STRUKTURA OBYVATELSTVA.....	29
4.8 STRUKTURA EKONOMICKY AKTIVNÍHO OBYVATELSTVA	30
5 ZMĚNY NA TRHU PRÁCE	31
5.1 ZMĚNY V NEZAMĚSTNANOSTI	32
5.2 ZMĚNY V ZAMĚSTNANOSTI	33
5.3 VYJÍŽDKA A DOJÍŽDKA OBYVATELSTVA DO ZAMĚSTNÁNÍ.....	34
6 PRŮMYSL.....	36
6.1 PRŮMYSL PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	37
6.1 STRUČNÝ VÝVOJ PRŮMYSLU PO ROCE 1989	37
7 CESTOVNÍ RUCH	39
7.1 PODMÍNKY PRO CESTOVNÍ RUCH	39
ZÁVĚR.....	41
SEZNAM ZKRATEK	48
SEZNAM TABULEK	49
SEZNAM OBRÁZKŮ	49
SEZNAM GRAFŮ	49

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	50
ELEKTRONICKÉ ZDROJE:.....	51
ABSTRAKT	54
ABSTRACT.....	55

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje tématu socioekonomických změn a to konkrétně v okrese Cheb v letech 2000-2015.

Lze předpokládat, že socioekonomické změny, které proběhly v letech 2000-2015 ovlivňují současnou podobu okresu Cheb. Za vytyčené období se stalo několik významných událostí, např. vstup České republiky do Evropské unie, ekonomická krize v letech 2008-2011 a také začlenění České republiky do Schengenského prostoru v roce 2007, a zajímalo mě tedy jaký vliv a jestli vůbec nějaký měly na změnu okresu Cheb.

Vzhledem k rozsáhlosti socioekonomických změn je práce zaměřena na vybrané socioekonomické změny, které se týkají vybraných aspektů struktury obyvatelstva, trhu práce, průmyslu a cestovního ruchu, a ty budou popsány v souvislostech. Tyto změny byly například dříve omezeny státní hranicí a odlehlostí regionu od větších centrálních regionů.

Cílem této bakalářské práce je postihnout vybrané socioekonomické změny v okrese Cheb za období 2000-2015. Za účelem dosažení výše zmíněného cíle bude potřeba popsat vybrané demografické charakteristiky, ekonomické jevy a sledovat vývojové trendy těchto demografických charakteristik a ekonomických jevů v okrese Cheb ve vybraném období. Ty budou dále interpretovány pomocí aplikace grafických metod a následně budou porovnávány s vývojem vyšších územních celků.

Za tímto účelem bude práce rozdělena do následujících kapitol. První kapitola se bude věnovat rozboru a zhodnocení literatury tak, aby byly vytvořeny teoretické základy pro další části práce.

V druhé kapitole bude na základě použité literatury stanovena metodika použitá v této práci a popsány jednotlivé použité socioekonomické ukazatele v této práci.

Ve třetí kapitole Vymezení a stručná charakteristika okresu Cheb bude vymezeno administrativní území okresu Cheb a představena stručná fyzicko-geografická charakteristika okresu Cheb.

Ve čtvrté kapitole Socio-demografické změny bude zpracována analýza vybraných demografických ukazatelů, kterými jsou demografický vývoj, hustota zalidnění, struktura obyvatelstva podle věku a pohlaví, dynamika obyvatelstva, vzdělanostní struktura, národnostní struktura a struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva.

V páté kapitole Změny na trhu práce bude rozebírán trh práce a s tím spojená nezaměstnanost, což reprezentuje ekonomickou část změn. Dále zde bude rozebírána vyjíždka a dojíždka do zaměstnání.

V šesté kapitole Průmysl bude stručně popsána historie průmyslu v okrese Cheb a jeho změny za dané období.

V sedmé kapitole Cestovní ruch bude stručně popsán cestovní ruch v okrese Cheb, jelikož významným způsobem ovlivňuje zaměstnanost v okrese Cheb.

1 Rozbor a zhodnocení literatury

Do problematiky socioekonomických změn uvádí odborná literatura *Socioekonomická geografie: prostředí lidské činnosti* od I. Šotkovského (2012). Tato publikace je obecně zaměřena na socioekonomickou geografii. V publikaci nalezneme kapitoly věnující se obyvatelstvu a hospodářství, které poskytují základní teoretický úvod do problematiky. Dále jsou zde popsány metody výzkumu pro socioekonomickou geografii, jako je metoda popisná a metoda komparativní. Více o těchto metodách píše J. Hendl (2005) v *Kvalitativním výzkumu: základní metody a aplikace*, kde je vysvětleno jak správně vyhodnotit a interpretovat výsledky použitých metod. Další užitečnou knihou pro správnou interpretaci statistických dat je *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza* dat též od J. Hendla (2009), kde jsou rozebrány statistické pojmy a vysvětlená popisná statistika.

V této práci bylo využito především knihy *Ekonomická a sociální geografie* od V. Touška (2008), protože obsahuje kapitolu o Geografii obyvatelstva. Tato kapitola dopodrobna rozebírá obyvatelstvo nejen z demografického celku, ale především z geografického pohledu. Nejprve představuje geografii obyvatelstva od jejího vzniku jako vědní disciplíny, a poté se zabývá geografii obyvatelstva, kde jsou jednotlivé jevy představovány na jednotlivých konkrétních příkladech světa, ale i na úrovni České republiky. Dále je zde kapitola Geografie průmyslu, která také nejprve představuje vývoj geografie průmyslu jako vědní disciplíny a poté rozebírá geografické metody. Jako poslední je Geografie cestovního ruchu, tato kapitola byla uspořádána jako kapitoly předchozí. Pro tuto práci byla přínosná teoretická i metodologická část. Tyto části byli po stránce obsahu rozsáhlé a podrobné.

Z novější literatury bylo čerpáno z knihy *Vliv hranice na přírodní a socioekonomické prostředí česko-bavorského pohraničí*. od J. Dokoupila, J. Koppa a kolektivu (2011) tato kniha se zaměřuje v širším pojetí na vývoj česko-bavorského pohraničí v letech 1990-2008. Dává ucelený přehled o socioekonomickém vývoji regionů Domažlicka a Tachovska. Dochází k závěru: „České pohraničí vykazuje dosud negativní důsledky jevů souvisejících se změnou funkce hranice, vybudování „železné opony“, omezení přirozených příhraničních kontaktů v důsledku odcizení sousedních regionů. Ač platí tyto závěry obecně pro české pohraničí, komparace zmíněných regionů dokazuje specifickou jednotlivých regionů v důsledku obecných vlivů především geografického

potenciálu (sociálně-ekonomickéh potenciálu) území a úrovní jejich řízení.“ (Dokoupil 2011, s. 153)

Dále bylo čerpáno z knihy *Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie*. od M. Hampla a kolektivu (2001) popisuje celkové zhodnocení transformace v České republice. Rozebírá základní tendence socioekonomické regionální diferenciaci v ČR. Dále se publikace zabývá evropskými integračními procesy v kontextu obyvatelstva. Od téhož autora byla využita i publikace *Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext*. (2005). Tato publikace se věnuje české ekonomické a společenské transformaci za pomoci výsledků ze sčítání 1991 a 2001. Objevuje se zde také kapitola Sociogeografické regionalizace, metropolizace a změny vztahové organizace, která rozděluje okresy podle sociogeografické regionalizace v letech 1991 a 2001 pomocí komplexního regionálního významu středisek potažmo okresů.

Pro informativní charakter byla použita *Regionální geografie České republiky. Socioekonomická geografie I* od L. Mištery (1999). Kniha se zabývá celou Českou republikou a rozebírá především průmysl a zemědělství. Pro tuto práci byly důležité kapitoly o Poloze, rozloze a základní charakteristika České republiky a Charakteristika hospodářství ČR.

Pro stručné seznámení s historií okresu Cheb byla použita kniha *Okres Cheb v letech 1960-2000: nástin politického a hospodářského vývoje* od M. Brože (2016), která popisuje historii socioekonomického vývoje v okrese Cheb po dekáдах od roku 1960 až do roku 2000. „Tato kniha je nástinem hodnocení života okresu v uvedeném období a snaží se postihnout hlavní události v jeho vývoji.“(Brož 2016, s. 4)

Pro další seznámení s regionem byly použity *Zásady územního rozvoje Karlovarského kraje*, které jsou dostupné on-line a byly vydány v roce 2010 a jsou postupně aktualizované. Pro potřebná data byla důležitá Městská a obecní statistika (dále jako MOS), kde se dají nalézt údaje nejen za celý okres Cheb, ale i za jednotlivé obce, dále byla získávána data z Českého statistického úřadu (dále jako ČSÚ), ze Statistické ročenky Karlovarského kraje a ze Sčítání lidu domů a bytů (dále jako SLDB) 2001 a 2011. Pro ekonomickou část bylo využito internetového portálu Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jako MPSV), kde byly zjišťovány informace o nezaměstnanosti.

2 Metodika

Po nastudování odborné literatury, která je rozebírána výše. Bylo zapotřebí nashromáždit veškerá sekundární data pro analýzu socio-demografických změn v okrese Cheb. Pro analýzu bylo využito sekundárních dat z Českého statistického úřadu. Byla využita data z Demografické ročenky okresů, ze Sčítání lidu, domů, bytů 2001 a 2011, z Městské obecní statistiky a z Vybraných ukazatelů za okres Cheb. Po utřídění získaných dat byly provedeny výpočty Indexu feminity, Indexu stáří, Index závislosti I, Index závislosti II, Index ekonomického zatížení, Index vzdělanosti, bazický a řetězový index, migrační saldo, hrubá míra porodnosti, hrubá míra úmrtnosti, obsazenost pracovních míst a saldo dojížděky. Tyto ukazatele jsou nadále analyzovány a deskriptivně popsány v kapitole Socio-demografické změny. V této kapitole jsou výsledky komparace okresu Cheb a vyšších územních celků prezentovány ve formě grafu.

Pro změny na trhu práce v okrese Cheb v daném období byl využit ukazatel Podíl nezaměstnaných osob. Jelikož data pro obecnou míru nezaměstnanosti od ČSÚ nebyla pro celé sledované období dostupná.

„Obecná míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde číselník i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení aplikovaných ve VŠPS. Ukazatel je konstruován podle metodiky Eurostatu vypracované na základě doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO).“ (ČSÚ)

To znamená, že údaje z Českého statistického úřadu (dále ČSÚ) lze srovnávat i v mezinárodním měřítku. ČSÚ sleduje obecnou míru nezaměstnanosti prostřednictvím Výběrových šetření pracovních sil (dále VŠPS). Podstatnější pro tuto předkládanou práci jsou údaje z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (dále MPSV). MPSV upravovalo metodiku výpočtu pro míru nezaměstnanosti. *„Nový ukazatel Podíl nezaměstnaných osob má kvůli odlišné definici jinou úroveň a je tudíž s původním ukazatelem nesrovnatelný. Pro sledování vývoje nového ukazatele je k dispozici časová řada do úrovně okresů od roku 2005.“ (MPSV)* A proto budou data rozdělena na dvě časová období od roku 2000 až do roku 2004 a od roku 2005 až do roku 2015.

V kapitole Průmysl bylo využito ze Státního okresního archivu Cheb excerpce k deskripci historického vývoje a také k charakteristice průmyslu vybraného území. Deskripce byla využita i v kapitole Cestovní ruch.

3 Vymezení a stručná charakteristika okresu Cheb

Okres Cheb se nachází v nejzápadnějším cípu Karlovarského kraje, který je zároveň nejzápadnějším krajem České republiky. Z toho vyplývá, že okres Cheb je nejzápadnějším okresem České republiky. Se svojí rozlohou 1 046 km² (ČSÚ) je druhým největším okresem ze tří okresů v Karlovarském kraji. Území okresu Cheb je protažené ve směru sever-jih, přičemž severozápadní hranice je tvořena se Spolkovou republikou Německo a jihovýchodní s okresy Tachov, Sokolov a Karlovy Vary. Nejdelší vnitřní hranici má okres Cheb s okresem Sokolov, jež měří 72 km. Následuje hranice s okresem Karlovy Vary, ta je dlouhá 21 km. Nejkratší je pak hranice s okresem Plzeň-sever, ta má pouhých 8 km. Druhá nejdelší, měřící 47 km, je s okresem Tachov. Okres Cheb má ideální polohu vzhledem k hranicím se Spolkovou republikou Německo, s níž má 150 km dlouhou hranici, přičemž sousedí jak s Bavorskou spolkovou republikou, se kterou má 90 km, tak i se Saskou spolkovou republikou, s níž má 60 kilometrovou hranici, na které se nacházely silniční hraniční přechody a i železniční hraniční přechody. Po vstupu České republiky do Evropské unie a jejímu připojení k tzv. Schengenskému prostoru v roce 2007 vzniklo i několik turistických stezek propojujících česká a německá příhraniční města.

Okres Cheb je velmi dobře dopravně dostupný, a to jak silniční sítí, tak i železniční. Přes okres vede rychlostní silnice R6, která propojuje Prahu, Karlovy Vary, Cheb, Pomezí nad Ohří a Spolkovou republiku Německo. V blízké dostupnosti je také německá dálniční síť a česká dálnice D5. Územím prochází významný evropský železniční koridor III (Le Havre - Paris - Frankfurt a.M.) - Cheb - Plzeň - Praha - Ostrava - (Žilina - Košice - Lvov); odbočná větev Plzeň - Domažlice - (Nürnberg) (MDČR). Zajímavostí okresu Cheb je tzv. peážní trať, což znamená, že vnitrostátní vlaky z Vojtanova do Plesné překonávají Německé území (České dráhy). V okrese se nachází letiště Cheb a letiště Mariánské Lázně, která jsou využívána pro sportovní létání. Z okresu Cheb je nejbližší dostupné mezinárodní veřejné letiště v Karlových Varech.

3.1 Administrativní členění okresu Cheb

Okres Cheb získal svou podobu již v roce 1960, kdy se na základě zákona o územním členění státu sloučili okresy Aš, Mariánské Lázně a Cheb. Tehdy došlo ke zrušení Karlovarského kraje, který byl nahrazen Západočeským krajem a okres Cheb se tak stal

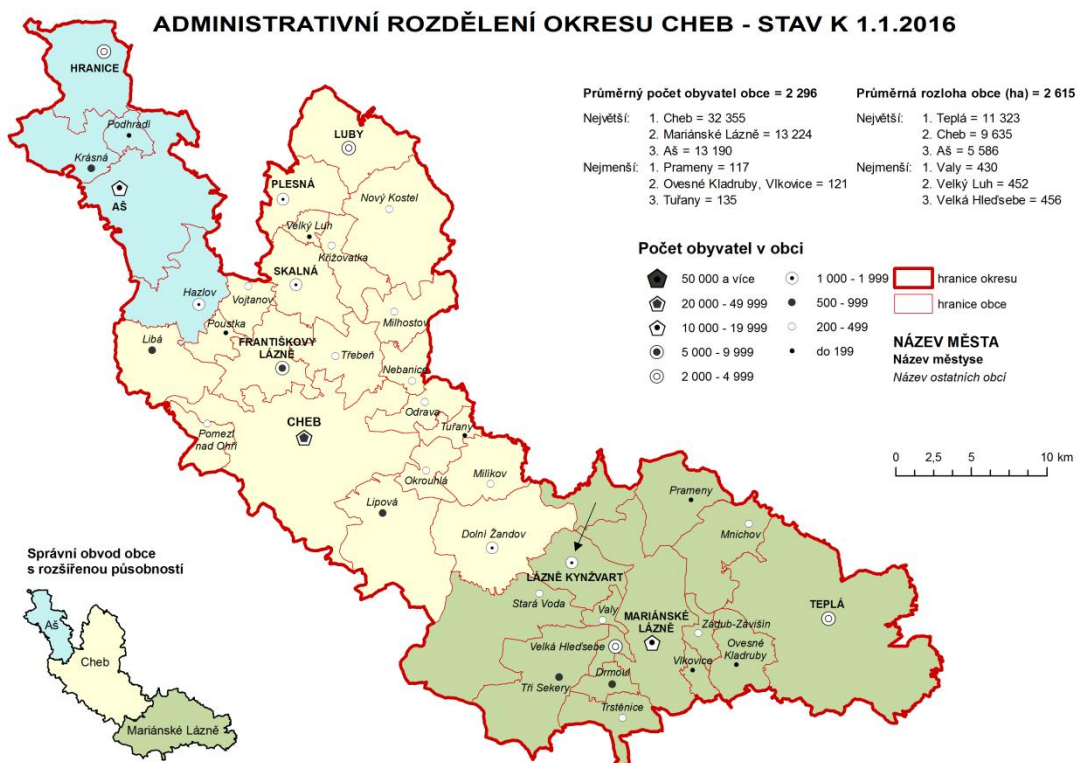
jeho součástí. Západočeský kraj byl řízen Krajským národním výborem v Plzni. V roce 1990 zanikl Západočeský kraj a byl nahrazen dvoustupňovým řízením územní státní správy a samosprávy na úrovni okresu a obce, čímž byla posílena úloha okresů a obcí. Okresním městem byl Cheb a po rozpadu Československa se územní řízení zdejší státní správy nezměnilo až do roku 2002 (Brož, 2016), kdy vyhláška Ministerstva vnitra č.388/2002 Sb. o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů (MVČR) ruší okresy jako takové a nahrazuje je obcemi s rozšířenou pravomocí (dále již jako ORP). „*Tato města jsou pověřena výkonem některých pravomocí pro obce v jejich územní působnosti. V těchto městech sídlí i další úřady se širší územní působností. Z nich nejvýznamnější z hlediska zajišťovaných činností jsou matriky, finanční a stavební úřady*“ (ČSÚ). Celkem se na území okresu Cheb nachází 40 obcí, z čehož tři nesou označení ORP. Jmenovitě jsou to Aš, Cheb a Mariánské Lázně. Největší z nich je správní obvod Cheb, který má rozlohu 496,80 km² (ČSÚ), následuje správní obvod Mariánské Lázně se svojí rozlohou 405,42 km² (ČSÚ) a v poslední řadě nejmenší správní obvod Aš, který je nejmenší nejen v rámci území okresu Cheb, ale i v Karlovarském kraji, a má rozlohu 143,76 km² (ČSÚ).

Správní obvod Cheb tvoří celkem 21 obcí. Nyní to jsou Dolní Žandov, Františkovy Lázně, Cheb, Křižovatka, Libá, Lipová, Luby, Milhostov, Milíkov, Nebanice, Nový Kostel, Odrava, Okrouhlá, Plesná, Pomezí nad Ohří, Poustka, Skalná, Třebeň, Tuřany, Velký Luh a Vojtanov. (ČSÚ)

Do správního obvodu Aš patří celkem 5 obcí. Konkrétně jsou to Aš, Hazlov, Hranice, Krásná a Podhradí. (ČSÚ)

Správní obvod Mariánské Lázně čítá celkově 14 obcí. Nyní to jsou Drmoul, Lázně Kynžvart, Mariánské Lázně, Mnichov, Ovesné Kladruby, Prameny, Stará Voda, Teplá, Trstěnice, Tři Sekery, Valy, Velká Hleďsebe, Vlkovice a Zádub-Závišín. (ČSÚ)

Obr. 1: Administrativní mapa okresu Cheb k 1. 1. 2016.

Zdroj: Převzato z ČSÚ (2017)

Podle vyhlášky č. 513/2006 Sb. byly ke dni 1. 1. 2007 pozměněny hranice okresu. Tím k okresu Cheb přibyla obec Teplá, jež dříve patřila do okresu Karlovy Vary. To pak vedlo k tomu, že se rozloha okresu Cheb z původních 933 km² (ČSÚ) rozrostla na 1046 km²(ČSÚ). Některá data za roky 2000 až 2006 jsou v práci přepočtena na současnou územní strukturu platnou od 1. 1. 2007 pro lepší vzájemnou porovnatelnost. (ČSÚ)

Od 1. ledna 2008 je systém statistické klasifikace územních struktur v České republice v souladu se systémem Eurostatu (Statistický úřad Evropských společenství) rozdělen na dvě části (ČSÚ). A to na klasifikaci CZ-NUTS a systém LAU. Klasifikace La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques (CZ-NUTS), v překladu z francouzštiny nomenklatura územních statistických jednotek. Tato klasifikace jde do územní struktury úrovně krajů NUTS 3. Do 31. 12. 2007 se používalo označení NUTS 4 pro okresy, ale to bylo zrušeno a následně nahrazeno systémem Local Administrative Units (LAU). Tento systém má dvě úrovně LAU 1, které se používá pro okresy v ČR a LAU 2, jež je využívána pro obce v ČR. Nyní se označení okres Cheb používá pro statistické územní celky a můžeme ho nalézt pod označením CZ0411. (ČSÚ)

Okres Cheb patří také do regionálního sdružení obcí a měst EUREGIO EGRENSIS. Toto sdružení je založeno na přeshraniční spolupráci s regiony Bavorska, Sasko/Duryňska a Čech. „Euregia se často pojmenovávají latinizovanými názvy, aby takto překonala jazykové rozdíly. Pojem „Euregio“ (někdy také „euroregion“) je zkrácenou formou názvu „Evropský region“. Tento pojem je pak doplněn upřesňujícími geografickými názvy. Doplněk „Egrentis“ se vztahuje k historickému území, které zahrnovalo velké části současného EUREGIO EGRENSIS: středověké „Regio Egrentis“ nebo „Provincia Egrentis“ – ve středu bývalého historického Chebska – „Egerlandská““(Euregio Egrentis, 2018)

3.2 Stručná fyzicko-geografická charakteristika okresu Cheb

Z geomorfologického hlediska leží okres Cheb v Chebské pánvi a v Smrčinách, přičemž Smrčiny náležejí do Krušnohorské hornatiny a dále se dělí ještě na Ašskou vrchovinu, Hazlovskou pahorkatinu a Chebskou pahorkatinu. Chebská pánev pak spadá do Podkrušnohorské oblasti. Tyto celky náleží do Krušnohorské subprovincie a provincie Česká vysočina (Demek 2006). Z geologického hlediska je okres Cheb velmi zajímavý, nejvýznamnější jsou v severní části Chebské pánve četné vývěry minerálních pramenů, které jsou hojně využívány pro jejich léčivé schopnosti. Okres Cheb je proto významným lázeňským regionem. Na území se nacházejí Mariánské Lázně, Lázně Kynžvart a Františkovy Lázně. Přičemž Mariánské Lázně a Františkovy Lázně patří do lázeňského trojúhelníku, do něhož spadá ještě krajské město Karlovy Vary.

Klimatické podmínky okresu Cheb jsou příznivé. Okres se nachází v klimatických oblastech MT 2 – MT 5. Ty jsou charakteristické jako mírně teplé oblasti s krátkým létem, které je krátké, mírné až mírně chladné, suché až mírně suché a zima je mírná až mírně chladná, suchá až mírně suchá, normálně dlouhá. Jaro a podzim jsou krátká přechodná období, která jsou mírná. (Quitt 1971).

Územím protéká řeka Ohře, jež pramení ve Smrčinách ve Spolkové republice Německo, kde se nazývá Eger. Po soutoku s pravostranným přítokem Röslau přitéká na území ČR. Protéká Chebskou pánví a dále pokračuje na severovýchod do Sokolovské pánve. Včetně svých přítoků patří do úmoří Severního moře. Nalezneme zde několik vodních nádrží. Vodní nádrž Skalka, jež je na Ohři a Jesenice, kterou nalezneme na řece Odřavě. Na rozhraní okresů Cheb a Sokolov se nachází vodní nádrž Horka, která zásobuje Sokolovsko pitnou vodou a leží na Libockém potoce a poslední vodní nádrž je Bílý

Halštrov, který leží na vodním toku Bílý Halštrov a nachází se severně od města Aš. (Kestřánek 1984)

Na území Chebské pánve nalezneme pseudoglejové a hnědé půdy, které se nacházejí na Ašské a Hazlovské pahorkatině. Jsou zde zastoupeny i rašeliništní půdy, jež se v některých případech využívají k léčebným účelům v lázeňství. (Němeček 1983)

K nejvýznamnějším zdrojům nerostných surovin patří mladší čtvrtohorní uhlí, kaolin, cihlářské jíly, žula, čedič a štěrkopísky. Především kaolin měl v minulosti velký vliv na keramický průmysl.

Dále se na území nalézají vyhaslé třetihorní sopky Komorní hůrka a Železná hůrka, které jsou turisticky velmi atraktivní a Národní přírodní rezervace SOOS s rozlehlým rašeliništěm, minerálním slatiništěm a unikátními útvary tzv. mofety.

4 Socio-demografické změny

V kapitole obyvatelstvo jsem použila časové řady z ČSÚ, jež zachycují dynamiku vývoje okresu Cheb. Především jsem použila socioekonomické ukazatele, které se prostorově vztahují k místu trvalého pobytu obyvatel podle L. Tvrdeho (2004):

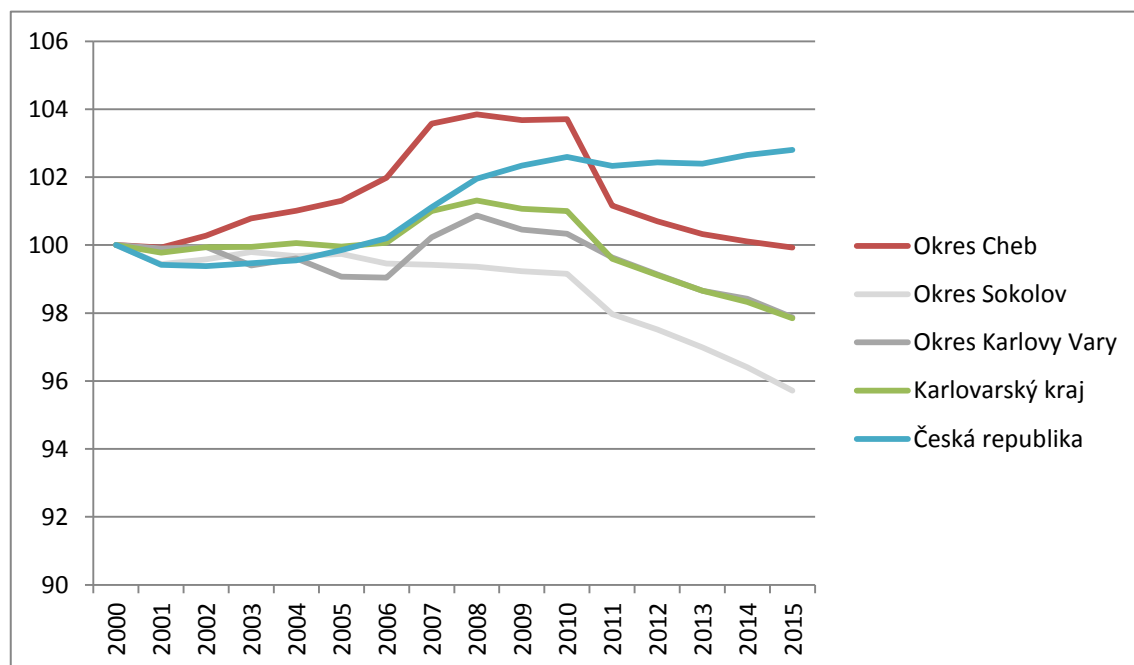
- *Celkový počet obyvatel*
- *Migrace*
- *Přirozený přírůstek resp. úbytek populace*
- *Věková struktura*
- *Vzdělanostní struktura*

4.1 Demografický vývoj

Z hlediska historického vývoje počtu obyvatel okres Cheb utrpěl v období 2. světové války, kdy bylo vystěhováno německé obyvatelstvo, které nebylo zcela nahrazeno při doosidlování. Některá místa ale ani nemohla být znovu obydlena z důvodu blízkosti státní hranice, kde bylo vybudováno hraniční pásmo. V transformačním období 1991-2001 se okresu dařilo udržet pozitivní vývoj, a počet obyvatel tak stoupal, zatímco v České republice počet obyvatel celkově klesal. (Město Cheb)

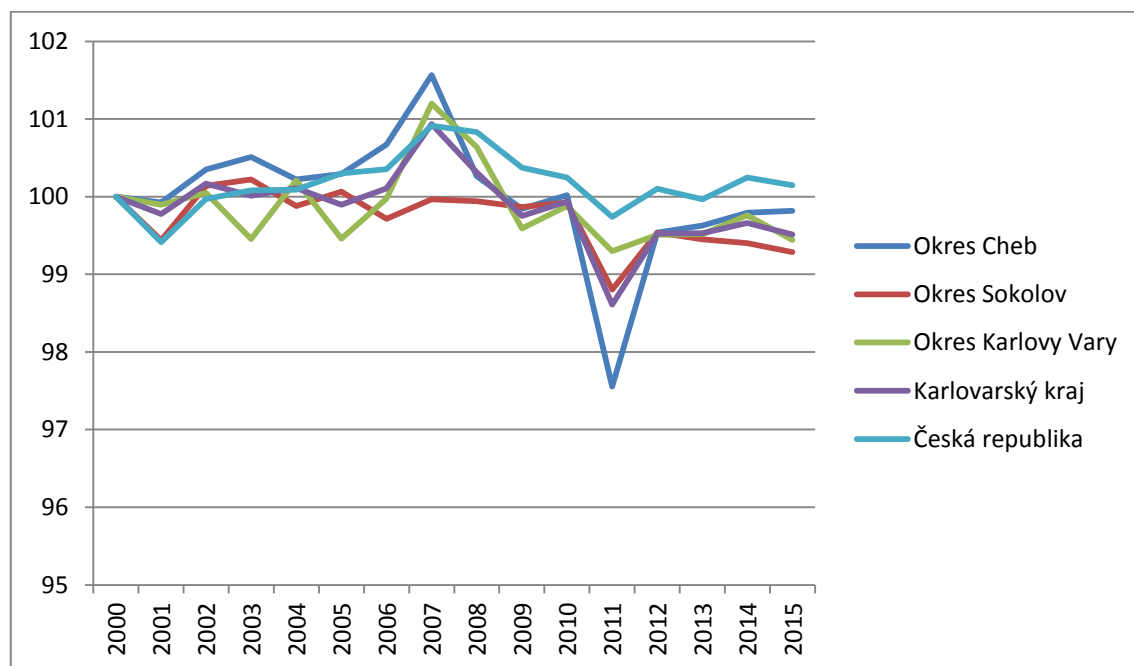
V okrese Cheb žilo k 31. 12. 2015 celkem 91 851 obyvatel, čímž se republikově řadil na 54. místo z celkového počtu 77 okresů České republiky. V rámci okresů kraje byl na druhém místě, přičemž třetí byl okres Sokolov. Za sledované období měl okres Cheb nejvíce obyvatel k 31. 12. 2008. Rok 2008 byl posledním rokem s celkovým kladným přírůstkem. Poté začal počet obyvatel klesat. Od roku 2010 celkově obyvatelé okresu ubývají, s čímž má problémy i celý Karlovarský kraj. Tento úbytek není spojovaný pouze se stárnutím obyvatel, ale také s vylidňováním kraje, a tím i okresu. Mezi roky 2000-2015 počet obyvatel poklesl, jak dokládá bazický index zobrazený na obrázku Graf 1. Můžeme zde vidět i úbytek obyvatelstva v Karlovarském kraji a nárůst obyvatelstva v ČR. Největší přírůstek v okrese Cheb byl v roce 2007 oproti roku 2006 a největší úbytek byl v roce 2011, jak dokládá řetězový index. Tento vliv má za následek nerovnoměrné využívání kapacit MŠ A ZŠ, nenaplněnost středních odborných škol, které vede ke snížení kvality a snížení nabídky služeb (Svaz měst a obcí ČR). Na obrázku Graf 1 a obrázku Graf 2 můžeme vidět srovnání i s vyššími územními celky.

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel okresu Cheb, Sokolov, Karlovy Vary, Karlovarského kraje a České republiky mezi lety 2000-2015 dle bazických indexů

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel okresu Cheb, Sokolov, Karlovy Vary, Karlovarského kraje a České republiky mezi lety 2000-2015 dle řetězových indexů

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

4.2 Hustota zalidnění

Hustota zalidnění se počítá jako počet obyvatel na 1 km² a vyjadřuje průměrný počet obyvatel s trvalým nebo dlouhodobým pobytem bydlících na kilometru čtverečním daného území. (ČSÚ)

Průměrná hustota zalidnění v okrese Cheb je ve sledovaném období vyrovnaná a pohybuje se mezi 87 až 92 obyvateli na km². V posledních letech dochází k mírnému poklesu hustoty zalidnění, s čímž je spojen úbytek obyvatelstva v okrese Cheb.

Tab. 1: Hustota zalidnění v okrese Cheb v období mezi lety 2000 - 2015

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hustota zalidnění	87,9	87,8	88,1	88,6	88,8	89,0	89,6	91,0	91,3	91,1	91,1	88,9	88,5	88,2	88,0	87,8

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018. Data za roky 2000 až 2006 jsou přepočtena na současnou územní strukturu platnou od 1. 1. 2007.

4.3 Dynamika obyvatelstva

Pohyby obyvatelstva dělíme na přirozený pohyb obyvatelstva, kde sledujeme populační procesy rozmnožování a umírání, a mechanický pohyb obyvatelstva, který zahrnuje mobilitu obyvatelstva, a také migraci. Migrace je nejvýznamnější složkou územních pohybů obyvatelstva. (Toušek 2008, s. 86)

Přirozený pohyb obyvatelstva lze vyjádřit natalitou či mortalitou, které se vyjadřují pomocí hrubé míry porodnosti (dále jako hmp) či hrubé míry úmrtnosti (dále jako hmú), což vyjadřuje počet narozených či zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu (k 1.7. kalendářního roku). Podle vztahu těchto dvou procesů jde o přirozený přírůstek obyvatelstva, případně úbytek pokud je výsledek záporný. (Toušek 2008, s. 69)

V následující tabulce Tab. 3 jsou zobrazeny údaje o pohybu obyvatelstva v okrese Cheb za období 2000-2015. Ve sledovaném období počet živě narozených dětí dosáhl vrcholu v roce 2009, kdy se narodilo 1129 dětí (ČSÚ). V letech 2006-2010 počet živě narozených dětí překročil tisícovou hranici, po roce 2010 počet klesá (i když celorepublikově počet živě narozených dětí meziročně roste). Mezi lety 2003-2010 se hrubá míra porodnosti ve sledovaném období mírně zvyšuje. V těchto letech měla potomky tzv. generace Husákových dětí.

Hrubá míra úmrtnosti za sledované období je mírně rozkolísaná mezi 9-11 ‰. V absolutním počtu se počty zemřelých z roku na rok výrazněji nemění. Nejmenších hodnot nabývá mezi lety 2006 až 2010. Svého minima ve sledovaném období dosáhla v roce 2007, kdy byla 8,96 ‰.

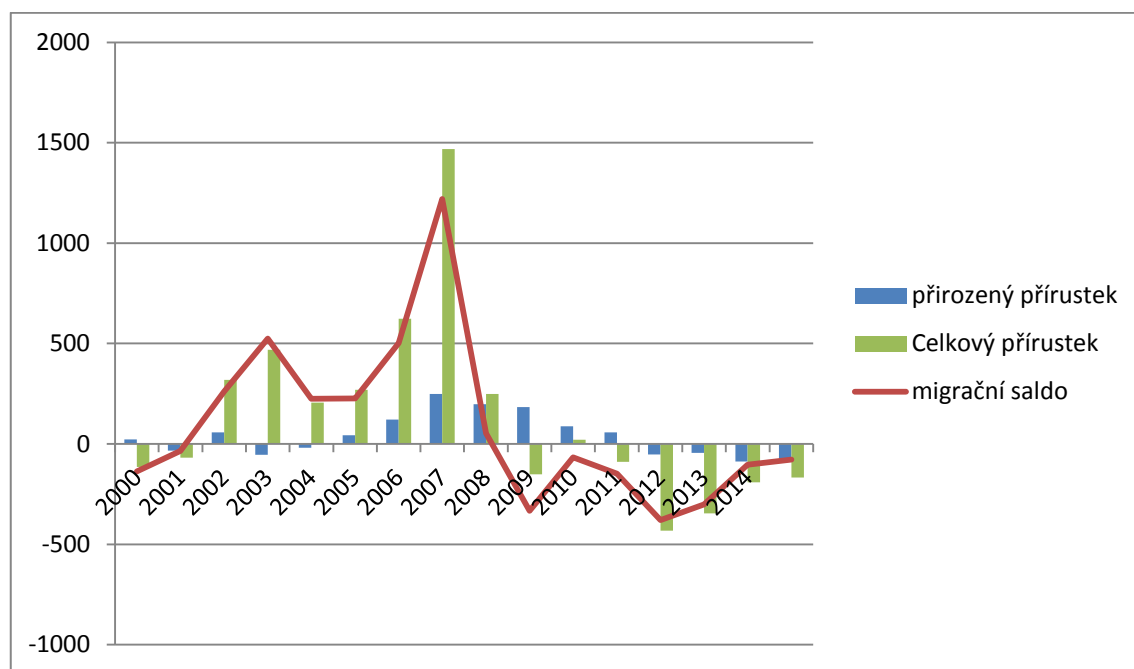
Co se týče přirozeného přírůstku, ten zaznamenal největší hodnotu v roce 2007 v absolutním počtu 248 osob (ČSÚ). Tento nárůst je spojen nejen s příznivou natalitou a mortalitou, ale také se v tomto roce okres rozrostl o území obce Teplé. Největší přirozený úbytek byl zaznamenán v roce 2015.

Migraci obyvatelstva lze vyjádřit migračním saldem (někdy nazývaným též čistou migrací). Migrační saldo je tvořeno rozdílem mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých ve zkoumaném územním celku. Společně s přirozeným přírůstkem je základním údajem pro bilanci obyvatelstva. *„Převažuje-li počet přistěhovalých do územní jednotky nad počtem vystěhovalých, jde o pozitivní migrační saldo, tedy migrační růst (zisk). Je-li naopak počet vystěhovalých vyšší než počet přistěhovalých, jde o negativní migrační saldo (čistá emigrace), tedy migrační úbytek (ztrátu).“* (ČSÚ)

Ve sledovaném období je migrační saldo rozkolísané, největší hodnoty nabývá v roce 2007, kdy je migrační růst 1220 osob, a nejmenší hodnoty migračního růstu má hned následující rok 2008, v němž se přistěhovalo pouze 52 osob. Nejvyšší migrační úbytek obyvatel pak byl v roce 2012, kdy se odstěhovalo 379 lidí.(ČSÚ)

Celkový přírůstek obyvatel vyjadřuje rozdíl mezi počátečním stavem obyvatelstva a jeho koncovým stavem. Je ovlivňován migračním saldem a přirozeným přírůstkem. (ČSÚ) Ve sledovaném období celkový přírůstek stoupá od roku 2002 až do roku 2007, kdy okres zaznamenal nejvyšší celkový přírůstek. Poté od roku 2009 do roku 2015 je celkový přírůstek záporný.

Graf 3: Vývoj přirozeného přírůstku, migračního salda a celkového přírůstku okresu Cheb

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Tab. 2: Pohyb obyvatelstva v okrese Cheb v období mezi lety 2000-2015

Rok	Střední stav obyvatelstva	Živě narození	Zemřelí	hmp(%)	hmú(%)	Přirozený přírůstek/úbytek		Migrační saldo		Celkový přírůstek	
						Absolutní počet	Na 1000 obyvatel	Absolutní počet	Na 1000 obyvatel	Absolutní počet	Na 1000 obyvatel
2000	89876	887	865	9,87	9,62	22	0,24	-137	-1,52	-115	-1,28
2001	91789	916	949	9,98	10,34	-33	-0,36	-35	-0,38	-68	-0,74
2002	92007	932	875	10,13	9,51	57	0,62	262	2,85	319	3,47
2003	92444	871	926	9,42	10,02	-55	-0,59	524	5,67	469	5,07
2004	92401	892	911	9,65	9,86	-19	-0,21	225	2,44	206	2,23
2005	93030	973	930	10,46	10,00	43	0,46	226	2,43	269	2,89
2006	93519	1009	888	10,79	9,50	121	1,29	502	5,37	623	6,66
2007	94265	1093	845	11,59	8,96	248	2,63	1220	12,94	1468	15,57
2008	95463	1116	919	11,69	9,63	197	2,06	52	0,54	249	2,61
2009	95400	1129	946	11,83	9,92	183	1,92	-334	-3,50	-151	-1,58
2010	95359	1033	946	10,83	9,92	87	0,91	-67	-0,70	20	0,21
2011	93126	989	931	10,62	10,00	58	0,62	-148	-1,59	-90	-0,97
2012	92797	840	893	9,05	9,62	-53	-0,57	-379	-4,08	-432	-4,66
2013	92321	947	992	10,26	10,75	-45	-0,49	-301	-3,26	-346	-3,75
2014	92057	875	963	9,50	10,46	-88	-0,96	-104	-1,13	-192	-2,09
2015	91881	855	945	9,31	10,29	-90	-0,98	-78	-0,85	-168	-1,83

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Srovnání hrubé míry porodnosti okresu Cheb, Karlovarského kraje a České republiky ve vybraných letech 2000, 2005, 2010 a 2015 (tyto roky jsem vybrala jako reprezentativní vzorek) je ve všech třech územních jednotkách nejvyšší ve stejném roce 2010. Okres Cheb má ve vybraných letech vyšší hrubou míru porodnosti než Karlovarský kraj, ale v porovnání s Českou republikou okres Cheb překročil hrubou míru porodnosti v letech 2000 a 2005. V rocích 2010 a 2015 měla Česká republika vyšší hrubou míru porodnosti než okres Cheb. Hrubá míra úmrtnosti se ve vybraných letech v Karlovarském kraji zvyšovala, zatímco v okrese Cheb byla mírně rozkolísaná. V rámci České republiky se hrubá míra úmrtnosti pohybuje mezi 10-11‰. Z tabulky 3. také vyplývá, že v roce 2015

jak v okrese Cheb, tak i Karlovarském kraji a i v České republice převažuje mortalita nad natalitou, a tím dochází k přirozenému úbytku obyvatelstva.

Tab. 3: Hrubá míra porodnosti a hrubá míra úmrtnosti v okrese Cheb, Karlovarském kraji a České republice ve vybraných letech

Územní jednotka	2000		2005		2010		2015	
	hmp(‰)	hmú(‰)	hmp(‰)	hmú(‰)	hmp(‰)	hmú(‰)	hmp(‰)	hmú(‰)
Okres Cheb	9,87	9,62	10,46	10,00	10,83	9,92	9,31	10,29
Karlovarský kraj	9,52	9,89	9,90	9,79	10,77	10,07	9,15	10,95
Česká republika	8,85	10,61	9,99	10,55	11,14	10,16	10,51	10,54

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

4.4 Struktura obyvatelstva podle věku

Struktura obyvatelstva podle věku se rozděluje do tří základních skupin podle schopnosti reprodukce. První z nich je předproduktivní složka a do ní patří děti ve věku 0-14 let. Druhou složku nazýváme produktivní. Do ní řadíme ekonomicky aktivní obyvatele mezi 15-64 lety. Poslední skupinu pak představují obывatelé ve věku 65 a více let, a tu pak nazýváme poproduktivní. (Toušek 2008)

V okrese Cheb ve věkové skladbě obyvatel předproduktivní složka převažovala nad poproduktivní, a to až do roku 2012, kdy se situace obrátila a podíl dětské složky do 15 let se snížil. Stárnutí obyvatelstva nám nejlépe ukáže důležitý ukazatel věkové struktury tzv. Index stáří, který se vyjadřuje jako poměr poproduktivní složky populace ve věku 65 a více let ku dětské složce do 15 let.(Toušek 2008). Ve sledovaném období se Index stáří pozvolna zvyšuje na až na hodnotu 115,9, což znamená, že na skoro 116 osob starších 65 let připadalo 100 osob ve věku 0–14 let. Index stáří se zvýšil o 41,6 %, což dokládá i celorepublikový trend stárnutí obyvatelstva. Stárnutí obyvatelstva v okrese Cheb můžeme ve sledovaném období spatřit i na průměrném věku obyvatel, který se zvýšil z 38 let na 41,8 let. Pro socioekonomický rozvoj je důležité ekonomicky aktivní obyvatelstvo, které pomalu stárne, tyto změny do budoucna mohou přinést problémy v socioekonomické sféře. Vzhledem k nárůstu obyvatelstva v poproduktivním věku a

stárnutí celé populace se v okrese bude muset vybudovat více sociálních zařízení pro seniory a zajištění zdravotní péče. Předpokladem pro úspěšný rozvoj regionu je mít vyvážené všechny tři složky věkové skladby.

Tab. 4: Struktura obyvatelstva podle věku a pohlaví v okrese Cheb v období mezi lety 2000-2015

Rok	Počet obyvatel	Počet žen	Z toho ve věku			Průměrný věk obyvatel	Index stáří	Index feminity
			0-14	15-64	65 a více			
2000	91917	47035	16,5	71,3	12,2	38,0	74,3	104,8
2001	91849	46983	16,2	71,9	11,9	38,1	73,6	104,7
2002	92168	47223	16,1	71,9	12,0	38,3	74,3	105,1
2003	92637	47401	15,8	72,1	12,0	38,5	76,1	104,8
2004	92843	47558	15,6	72,3	12,2	38,8	78,3	105,0
2005	93112	47625	15,2	72,3	12,5	39,0	82,2	104,7
2006	93735	47826	14,9	72,4	12,6	39,2	84,6	104,2
2007	95203	48511	14,8	72,4	12,8	39,4	86,4	103,9
2008	95452	48680	14,8	72,1	13,1	39,5	88,2	104,1
2009	95301	48592	14,9	71,7	13,4	39,8	89,9	104,0
2010	95321	48585	15,1	71,1	13,8	40,1	91,5	104,0
2011	92898	47393	15,2	70,0	14,8	40,6	97,7	103,9
2012	92557	47139	15,2	69,1	15,7	41,0	103,4	103,8
2013	92211	46948	15,3	68,2	16,4	41,2	107,3	103,7
2014	92019	46826	15,4	67,5	17,1	41,5	111,2	103,6
2015	91851	46695	15,4	66,7	17,9	41,8	115,9	103,4

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Proces stárnutí lze také charakterizovat pomocí indexu závislosti I, který vyjadřuje počet předproduktivního obyvatelstva na 100 osob produktivního obyvatelstva, nebo také pomocí indexu závislosti II, jenž vyjadřuje počet osob ve věku 65 let a více na 100

osob ve věku 15-64 let, a v neposlední řadě také indexem ekonomického zatížení, který vyjadřuje kolik dětí ve věku 0-14 let a osob ve věku 65 a více let připadá na 100 osob ve věku 15-64 let. „Nižší výsledná hodnota indexu vypovídá o příznivějším poměru mezi ekonomicky neaktivní a aktivní složkou obyvatel z pohledu věkové struktury.“ (ČSÚ) Index závislosti I od roku 2000 do roku 2007 klesá a poté opět stoupá až do roku 2015. Změny nejsou způsobeny tím, že by se nějak výrazněji měnil počet obyvatelstva v produktivním věku, které stárne. Dokazuje to Index závislosti II, jenž od 2000 až do roku 2015 roste a za těchto patnáct let narostl téměř o 10 %.

Index ekonomického zatížení má ve vybraných letech mírně klesající průběh až do roku 2007, kdy jeho hodnota byla 38,1 %. Poté došlo k prudkému nárůstu, a to na 49,9 % v roce 2015, což značí velký pokles ekonomicky aktivního obyvatelstva. Jak již bylo popsáno výše, nejvyšší zásluhu na tom má stárnutí obyvatelstva a mortalita převažující natalitu.

Tab. 5: Věková struktura obyvatelstva v okrese Cheb v období mezi lety 2000-2015

Rok	Index závislosti I	Index závislosti II	index ekonomického zatížení
2000	23,1	17,2	40,2
2001	22,5	16,5	39,0
2002	22,5	16,7	39,1
2003	21,9	16,7	38,6
2004	21,5	16,8	38,4
2005	21,0	17,2	38,2
2006	20,6	17,5	38,1
2007	20,4	17,7	38,1
2008	20,5	18,1	38,6
2009	20,8	18,7	39,6
2010	21,2	19,4	40,6
2011	21,6	21,1	42,8
2012	22,0	22,7	44,7
2013	22,5	24,1	46,6
2014	22,8	25,3	48,2
2015	23,1	26,8	49,9

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

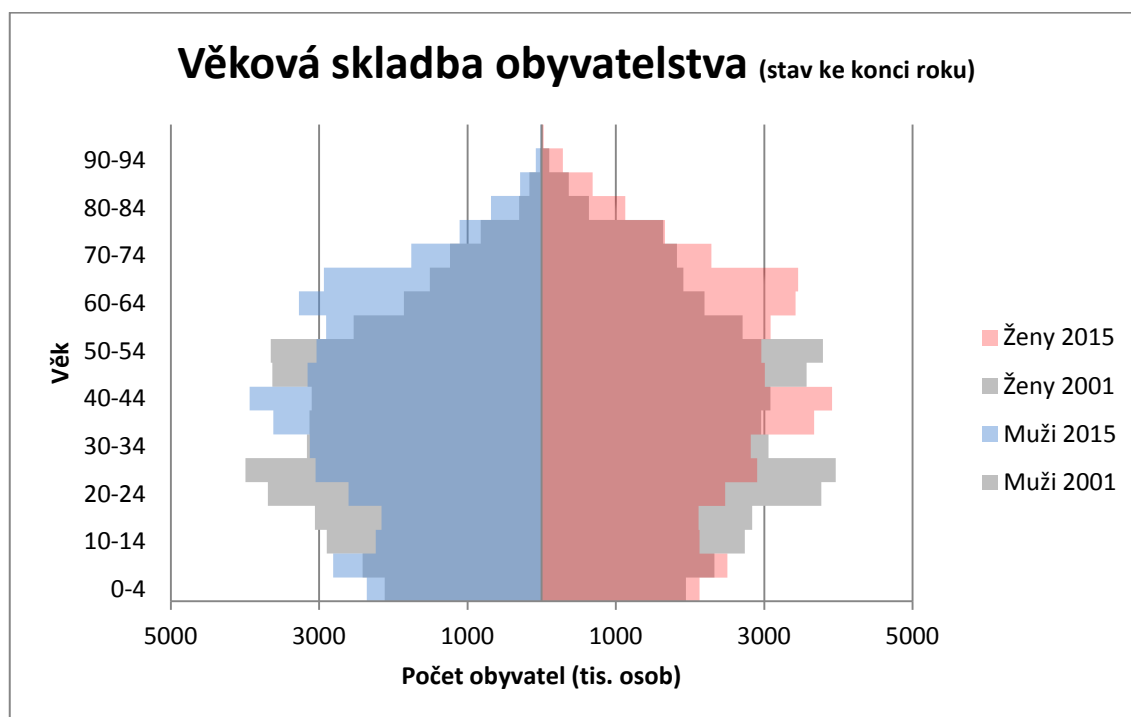
4.5 Struktura obyvatelstva podle pohlaví

Struktura obyvatelstva podle pohlaví se určuje pomocí indexu feminity nebo také indexu maskulinity, který vyjadřuje vzájemný podíl osob jednoho pohlaví k druhému. (Toušek 2008, s. 54) Index feminity vyjadřuje počet žen na 100 mužů v procentech. Z tabulky 4. vyplývá, že index feminity v okrese Cheb se nepatrně mění a za sledované období jeho hodnota klesla o 1,4 %. Z počátečních 104,8 % v roce 2000 se za patnáct let dostal na hodnotu 103,4 %. Ženy v okrese Cheb převažují nad muži, což je závislé na třech typech rozdílných procesů. „*První proces je rozdílný počet rodících se chlapců a dívek. Druhý proces je diferenční úmrtnost mužů a žen v průběhu celého jejich života a třetí proces je ovlivněn migrací.*“ (Toušek 2008, s. 55) A také je to dáno historicky, kdy okres Cheb byl zaměřen na textilní průmysl, ve kterém se uplatnilo více žen než mužů. Úbytek za sledované období může být dán i tím, že okres Cheb se přeorientoval z textilního průmyslu na zpracovatelský, ve kterém nalézají uplatnění hlavně muži.

Struktura obyvatel se dá graficky znázornit tzv. věkovou pyramidou, jež znázorňuje strukturu obyvatelstva daného regionu podle pohlaví. Jsou tři základní typy: progresivní, stacionární a regresivní. Okres Cheb má věkovou pyramidu regresivního typu. Jak můžeme vidět na obrázku Graf 4., převažuje postreprodukční složka nad dětskou. Má úzkou základnu, což značí nízký počet narozených dětí a v dalším časovém horizontu se bude celkový počet obyvatel snižovat. Toto je i celorepublikový trend stárnutí obyvatelstva. Z věkové pyramidy lze identifikovat dvě větší populační vlny a jednu menší. První vlnu představují obyvatelé narození v poválečném období, druhou vlnu představují obyvatelé narození v 70. letech, tzv. Husákovy děti, a poslední třetí menší vlnu, kterou můžeme nazvat jako vlnu mileniálů, představují potomci tzv. Husákových dětí. Trend poslední doby je odkládat početí dětí do pozdějšího věku. Prodlužuje se průměrná délka lidského života, a tím máme pocit, že máme čas si užívat svůj volný čas cestováním a poznáváním nových věcí. Bohužel biologické hodiny se zatím novému stylu života nepřizpůsobily, a při posunu těhotenství do vyššího věku to s sebou nese různé obtíže, především některá zdravotní rizika. Mnoho lidí také dává přednost své kariéře před dětmi. Není to výsledkem jenom dnešního životního stylu, ekonomické situace nebo nastartovaným procesem stárnutí populace, ale také dáno politickou situací. Pokud se v nejbližší době nenastartují žádoucí změny, nelze

předpokládat razantní zvýšení porodnosti, a populace okresu Cheb bude i nadále stárnout.

Graf 4: Věková skladba obyvatelstva v okrese Cheb v letech 2001 a 2015

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

4.6 Vzdělanostní struktura

Celkovou úroveň vzdělání okresu Cheb můžeme vypočítat pomocí syntetického ukazatele vzdělanosti, tzv. indexu vzdělanosti, který zahrnuje všechny úrovně vzdělání v populaci. (Krejčí 2007)

Vypočítá se jako $S = \left(\frac{u_1}{u}\right) + 2\left(\frac{u_2}{u}\right) + 3\left(\frac{u_3}{u}\right) + 4\left(\frac{u_4}{u}\right)$. Kde u vyjadřuje počet obyvatel starších 15 let, u_1 je počet obyvatel se základním vzděláním a bez vzdělání (vč. neukončeného a nezjištěného), u_2 znázorňuje počet obyvatel se středoškolským odborným vzděláním bez maturity, u_3 vyjadřuje počet obyvatel s maturitou a u_4 je počet obyvatel s vysokoškolským vzděláním. (Krejčí 2007)

Index nabývá hodnot od 1 do 4, kde hodnota 1 značí 100% podíl obyvatel se základním vzděláním a hodnota 4 100% podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním. V okrese Cheb index vzdělanosti nabývá hodnoty 2,08 v roce 2001. Index se zvýšil za deset let pouze o 0,02 %, což dokazuje vzdělanostní nárůst. Ten můžeme pozorovat u úplného středoškolského vzdělání a vysokoškolského vzdělání, pozitivní vliv na vysokoškolské

vzdělání má Západočeská univerzita, která má pobočku fakulty ekonomické v bývalém okresním městě Cheb, dále zde nalezneme konzultační středisko Provozně ekonomické fakulty Cheb a v Mariánských lázních nalezneme pobočku Univerzity Karlovy. V sousedním okrese Sokolov se nachází konzultační středisko Fakulty strojní ZČU - konzultační středisko v Sokolově. I přes mírný nárůst o 1,1 % se obyvatelé s vysokoškolským vzděláním řadí k nejnižšímu procentuálnímu zastoupení. Naopak k nejvyššímu procentuálnímu nárůstu došlo v roce 2011 u obyvatelstva s úplným středoškolským vzděláním. Největší úbytek nastal mezi lety 2001 a 2011 u obyvatelstva se středním odborným (bez maturity) vzděláním, což byla nejpočetnější skupina v obou sledovaných letech, kdy poklesla téměř o 4 %. Bohužel tento pokles s sebou nese negativní dopady v podobě úbytku lidí s vyučením, a tak na trhu práce chybějí kvalifikovaní řemeslníci. Podle Tab. 6 zaznamenala nárůst i skupina obyvatel se základním vzděláním a bez vzdělání (vč. neukončeného a nezjištěného). Zde je výsledek negativně ovlivněn skupinou lidí, u níž se nepodařilo zjistit, jaký mají nejvyšší dosažený stupeň vzdělání. Tato skupina zaznamenala růst z 1487 osob v roce 2001 na 6288 osob v roce 2011.(ČSÚ) Tedy byl v kategorii základní včetně neukončeného vzdělání mezi lety 2001 a 2011 úbytek o 2800 obyvatel, zatímco v kategorii bez vzdělání byl nárůst o 96 osob.(ČSÚ)

Tab. 6: Vzdělanostní struktura okresu Cheb ve vybraných letech 2001 a 2011

Rok	Obyvatelstvo 15 a více let	Dosažený stupeň vzdělání								Index vzdělanosti
		Základní a bez vzdělání (vč. neukončeného a nezjištěného)		Střední odborné (bez maturity)		Úplné střední s maturitou + VOŠ		Vysokoškolské		
		Počet	%	Počet	%	Počet	%	Počet	%	
2001	74302	22207	29,9	27892	37,5	19975	26,9	4228	5,7	2,08
2011	76910	24304	31,6	25805	33,6	21608	28,1	5193	6,8	2,10

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

4.7 Národnostní struktura obyvatelstva

Na národnostní strukturu v okrese Cheb mají vliv historické události po 2. světové válce a poloha regionu. Po odsunutí původního obyvatelstva převážně sudetských Němců, bylo původní obyvatelstvo nahrazeno Slováky, reemigranty z různých zemí, ale také např. Rumuny či Ukrajinci. Ze srovnání SLDB 2001 a SLDB 2011 v tabulce 7. a 8. můžeme pozorovat skoro poloviční úbytek u národností německé, slovenské a maďarské naopak značný přírůstek zaznamenala národnost vietnamská. Vietnamská národnost začala tvořit významnou menšinu v okrese Cheb, která vytváří uzavřené komunity. Jsou velmi podnikaví původně svůj stánkový prodej, přestavěli na kamenné stánky u hranic i ve městech. Přešli z prodeje zboží na prodej služeb v podobě podniků stravovacích služeb a kosmetických salónů. Lidé hlásící se k ukrajinské, slovenské a maďarské národnosti jsou nejčastěji zaměstnáni na manuálních pracovních pozicích, které jsou těžko obsazovány. Jedná se především o pozice stavebních dělníků a šiček.

V rámci SLDB je údaj o národnosti nepovinný, a tak při SLDB v roce 2011 neuvedlo 25 300 lidí, k jaké národnosti se hlásí, a to značně ovlivňuje srovnatelnost s předchozími cenzy. V rámci České republiky neodpovědělo v roce 2011 25,3 % obyvatel (ČSÚ), což byla čtvrtina z celkového počtu respondentů. Národnostní struktura ČR se liší v menšinovém zastoupení národností. V České republice je slovenská národnost zastoupená v roce 2001 1,9% a v roce 2011 1,4 %. „Je to dáno historickým vývojem, kdy Slovensko bylo v rozmezí let 1918 – 1939 a 1945 – 1992 součástí společného československého státu.“(ČSÚ). Zatímco v okrese Cheb je to v roce 2001 z celku 4,8 % a v roce 2011 2,6 % toto zastoupení je také historicky dáno, kdy lidé slovenské národnosti doosidlovali pohraničí. Rozdílný počet zastoupení je i u národnosti polské je to dáno tím, že tato národnost je pro českou republiku tradiční a její největší koncentrace je v Moravskoslezském kraji.

Tab. 7: Národnostní struktura obyvatelstva okresu Cheb v letech 2001 a 2011

Rok	Obyvatelstvo celkem	Česká	Moravská	Slezská	Slovenská	Polská	Německá
2001	88738	77428	111	5	4308	95	1645
2011	90188	57156	105	7	2341	73	886

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Tab. 8: Národnostní struktura obyvatelstva okresu Cheb v letech 2001 a 2011 (pokračování tab. 8)

Rok	Romská	Ukrajinská	Vietnamská	Maďarská	Ruská	Ostatní	Neuvedeno
2001	128	391	1863	337	157	456	1814
2011	19	462	2126	163	201	1349	25300

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

4.8 Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva

Co se týče dat ze SLDB 2001, není v nich zahrnutá obec Teplá, jelikož se data za okres Cheb nepřepočítávají na aktuální územní rozlohu. Mezi ekonomicky aktivní osoby se řadí všichni, kteří uvedli na Sčítacím listu osob, že patří mezi zaměstnané osoby, zaměstnavatele, samostatně výdělečně činné, pracující důchodce, pracující studenty a učně, ženy na mateřské dovolené v trvání 28, resp. 37 týdnů, osoby v základní, náhradní nebo civilní vojenské službě, ve vazbě a výkonu trestu nebo osoby nezaměstnané. (ČSÚ)

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo se dá rozřadit do pěti sektorů, podle odvětví klasifikace ekonomické činnosti (OKEČ), a to na primér (sektor I.), do které se řadí zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov. Sekundér (sektor II.), v němž je průmysl a stavebnictví. Terciér (sektor III.), kam spadá obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost, ubytování a stravování, doprava, skladování a spoje. Kvartér (sektor VI.), do kterého patří činnosti vázané na sběr, uchovávání, vyhledávání a rozšiřování informací či kapitálu a financí (např. finanční služby a zprostředkovávání, činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, ale i veřejná správa a obrana, školství, zdravotnictví, sociální a osobní služby). Jako poslední je kvintér (sektor V.), jenž zahrnuje aktivity spojené s rozhodováním, interpretací myšlenek a informací, inovacemi – např. výzkum a vývoj). (Toušek 2008, s. 68)

Mezi lety 2001 a 2011 došlo k výraznému úbytku ekonomicky aktivního obyvatelstva v absolutním počtu, a to i v procentuálním z celkového počtu obyvatelstva v okrese Cheb, i přes nárůst pracovních míst a příbytku obyvatelstva. Bohužel i tak ubývá ekonomicky aktivního obyvatelstva. Nejvíce ekonomicky aktivního obyvatelstva (dále

jako EAO) bylo při SLBD 2001 a 2011 zaměstnáno v sekundárním sektoru, přestože došlo mezi lety 2001 a 2011 k procentuálnímu úbytku EAO. Naopak nejméně zaměstnaných lidí bylo v primárním sektoru, ve kterém také došlo mezi cenzy k úbytku ekonomicky aktivního obyvatelstva. Pokles obyvatelstva v primárním sektoru by měl znamenat nárůst obyvatelstva v sekundárním sektoru a později nárůst v terciéru a kvartéru. Do sčítání 2011 se promítla i ekonomická krize, která zasáhla zpracovatelský průmysl a stavebnictví. Kvartérní sektor v okrese Cheb zaujímá druhé místo v obou obdobích, což značí pozitivní ekonomický rozvoj. Jako předposlední je terciární sektor, který je navázaný na turistický ruch a lázeňství, což s sebou přináší zaměstnání v obchodě, ubytování a stravování. K výraznému nárůstu došlo také ve skupině nezjištěno, kdy se v roce 2011 nepodařilo zjistit údaj o ekonomické aktivitě u 8803 osob. Dá se říct, že okres Cheb je zaměřen na stavebnictví, zpracovatelský průmysl, lázeňství a cestovní ruch.

Tab. 9: Struktura ekonomicky aktivních obyvatel okresu Cheb v letech 2001 a 2011

Rok	EAO		Z toho								Nezjištěno a jiné činnosti
	Celkem	% z celkového počtu obyvatel	Primér		Sekundér		Terciér		Kvartér		
			počet	%	počet	%	Počet	%	počet	%	počet
2001	47891	64,5	1515	3,2	14626	30,5	12136	25,3	13920	29,1	5694
2011	42271	46,9	1034	2,5	10491	24,8	9216	21,8	9685	22,9	11845

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

5 Změny na trhu práce

Dříve se dal sledovat vývoj průměrné hrubé měsíční mzdy v okresech pomocí ekonomického agregátu (dále jako EA). „*Ekonomický agregát je definován jako součin počtu pracovních příležitostí a průměrných mezd zaměstnanců, takže je poměrně reprezentativní náhradou za obvykle používaný hrubý národní důchod. Tento ukazatel je možno hodnotit jako syntetickou charakteristiku stavu nejen ekonomické, nýbrž i sociální úrovně regionů a příslušných územních komunit.*“ (Hampl 2007, s. 891-892) Bohužel statistika průměrné hrubé měsíční mzdy se přestala sledovat za menší územní

celky a zůstala jen na úrovni krajů, kde jsou rozdíly za sledované období nepatrné. (Tvrdý 2004)

5.1 Změny v nezaměstnanosti

Vzhledem k tomu, že se ve sledovaném období měnila metodika pro průměrnou míru nezaměstnanosti, a nakonec byla nahrazena ukazatelem podíl nezaměstnaných osob, rozlišuji zde období pro lepší porovnatelnost mezi údaji v rámci jednotlivých vymezených období. Pro první období rozlišuji údaje pořízené v letech 2000-2004, které značí průměrnou míru nezaměstnanosti, a údaje od roku 2005-2015 pro ukazatel podílu nezaměstnaných osob.

Tab. 10: Průměrná roční míra nezaměstnanosti v % okresu Cheb v letech 2000 - 2004

Územní celek	2000	2001	2002	2003	2004
Okres Cheb	6,4	5,0	6,2	7,5	9,1

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat MPSV, 2018.

Tab. 11: Roční průměr podílu nezaměstnaných osob okresu Cheb v letech 2005 - 2015

Územní celek	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Okres Cheb	6,3	5,6	4,9	4,4	7,1	7,6	7,2	6,7	7,5	6,8	5,5

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat MPSV, 2018.

Průměrná roční míra nezaměstnanosti v okrese Cheb v prvním období dosahovala nejvyšší hodnoty v roce 2004, kdy byla 9,1 %. Naopak nejmenší hodnotu přinesl rok 2001, kdy měla pouhých 5 %.

Nejnižšího průměrného podílu nezaměstnaných osob dosáhl okres Cheb v 2008, a to z důvodu dostavby průmyslové zóny v Chebu, která nabízí nové pracovní příležitosti. V roce následujícím okres Cheb zaznamenal největší nárůst podílu nezaměstnaných osob, což bylo způsobeno začínající ekonomickou krizí. Poté podíl nezaměstnaných osob stoupá až do roku 2010. V následujícím roce nepatrně klesne, přestože se v roce 2011 zcela otevřel pracovní trh v Německu pro občany České republiky. Bohužel zájem o práci v blízkém příhraničí není velký z důvodu nízké jazykové vybavenosti

obyvatelstva. Po roce 2014 dochází k opětovnému oživení ekonomiky a také k výraznějšímu snížení podílu nezaměstnaných osob. Na snížení měla vliv rovněž dostavba průmyslového parku v Aši a Chebu.

Okres Cheb má v průběhu roku periodicky rozkolísaný průběh nezaměstnanosti, především kvůli vlivu sezónních prací, které začínají od března zahájením lázeňské sezóny a stavebních prací. Další běžnou fluktuací v nezaměstnanosti je příchod čerstvých absolventů škol, kteří přicházejí do evidence v červenci a na podzim. Posledním mírným výkyvem je poté zvýšení nezaměstnanosti v posledním měsíci v roce, kdy končí zpravidla pracovní poměr na dobu určitou.

Podle dat z ČSÚ z hlediska vzdělanostní struktury uchazečů o zaměstnání v období 2005 - 2015 roste počet uchazečů s vysokoškolským titulem a ubývá uchazečů se základním vzděláním, kteří mají možnost rekvalifikace. Také se snížil počet uchazečů se středním odborným vzděláním (vč. vyučených), což je nejpočetnější skupina v rámci okresu Cheb. Hned za ní následují uchazeči se základním vzděláním, na třetím místě jsou uchazeči se středním úplným vzděláním a na posledním místě jsou uchazeči s vysokoškolským titulem.

Změnila se i věková struktura uchazečů. Ve věkových kategoriích 55-59 let a nad 60 let je viditelný nárůst, kde v roce 2005 měla kategorie nad 60 let hodnotu 1,3 % a ta vzrostla na 5,4 % v roce 2015. Kategorie 55-59 let zaznamenala za sledované období nárůst o 2,3 % (ČSÚ). Tyto dvě věkové skupiny jsou z hlediska dlouhodobé nezaměstnanosti nejohroženější. Kategorie nad 60 let může svou situaci vyřešit předčasným odchodem do důchodu. Ve věkové kategorii do 24 let byl zaznamenán úbytek uchazečů o celých 5,6 % a v kategorii 25-34 let byl úbytek o 2,4 %, což lze vysvětlit větší flexibilitou mladých lidí, lepší jazykovou vybaveností pro práci v blízké Spolkové republice Německo a odlivem mladých lidí do jiných regionů. Tento odliv mladých lidí může mít za následek snížení kupní síly a nárůst nezaměstnanosti. (Svaz měst a obcí ČR).

5.2 Změny v zaměstnanosti

Počet zaměstnaných na jedno volné pracovní místo ve sledovaném období se v okrese Cheb pohyboval v průměru přibližně 10 uchazečů na jedno místo. Nejmenší počty uchazečů byly v letech 2015 a 2007. V roce 2007 byla hodnota 2,7 uchazeče na jedno

pracovní místo. Tento rok také začínaly firmy nabírat do nově dostavěné průmyslové zóny v Chebu, což byl i rok s největším přírůstkem obyvatelstva stěhováním. V důsledku ekonomické krize v roce 2009 došlo k výraznému zvýšení na 21,7 uchazečů na jedno pracovní místo a následující rok to bylo 25,6 uchazečů na jedno pracovní místo. Po roce 2010 počet uchazečů na jedno pracovní místo klesl více jak o polovinu, a bylo to téměř 12 uchazečů na jedno pracovní místo. Po vzpamatování se ekonomiky z recese počet uchazečů na jedno pracovní místo klesá a v roce 2015 se dostal na hodnotu 2,6 uchazečů na jedno pracovní místo.

Z pohledu neobsazených míst bylo ve sledovaném období nejvíce volných míst ve stejných letech, jako když bylo nejméně uchazečů na jedno pracovní místo. Jsou to tedy roky 2007 a 2015. Kdy v roce 2007 bylo 1257 volných míst a v roce 2015 to bylo 1393 volných míst. Naopak úplně nejméně volných míst bylo v době ekonomické recese. Průměrně za sledované období bylo 585 volných pracovních míst. „Co se týče charakteristiky neobsazených volných pracovních míst v regionu, jsou to taková, která nemohou vykonávat lidé se zdravotním postižením, nebo neochota pracovat na vícesměnné provozy. Dalším důvodem může být vazba na evidenci výplaty sociálních dávek a pojištění při účelových evidencích uchazečů o zaměstnání na úřadu práce.“ (MPSV)

5.3 Vyjížd'ka a dojížd'ka obyvatelstva do zaměstnání.

V okrese Cheb bylo v roce 2001 zaměstnáno 43 633 lidí, kteří tvořili 91,1 % z ekonomicky aktivního obyvatelstva. V roce 2011 ekonomicky aktivní obyvatelstvo tvořilo 88,6 % ze 37 441 zaměstnaných lidí. Do zaměstnanosti se promítla ekonomická krize v roce 2009, jak již bylo zmiňováno v podkapitole 4.8 Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva. V roce 2001 za prací vyjíždělo z okresu Cheb 13 800 lidí a je to skoro jedna třetina ze zaměstnaných osob. Z toho nejvíce osob vyjíždělo za hranice kraje, bylo to 2261 osob. Nejméně lidí vyjíždělo za hranice České republiky, celkem 615 osob (ČSÚ). Za deset let se počet vyjíždějících za prací zvýšil o 5,6 %. Vzrostla vyjížd'ka do zahraničí, na což má vliv vstoupení České republiky do Evropské unie a postupné uvolňování pracovního trhu členskými zeměmi pro české občany, počet vyjíždějící do zahraničí se zvýšil na 912 osob (ČSÚ). Počet těchto osob může v příštím SLDB být o něco vyšší z důvodu, že k uvolnění vstupu českých státních příslušníků na německý pracovní trh, ke kterému došlo až v roce 2011, kdy se konalo poslední SLDB.

Dalším faktorem mohou být například intervence České národní banky k oslabení kurzu České koruny vůči Euru v letech 2013 a 2017. Dalším možným faktorem může být například i zavedení minimální mzdy ve Spolkové republice Německo v roce 2015. Vyjížd'ka mezi lety 2001 a 2011 se zvýšila i v rámci vyjíždění za hranice okresu i kraje. V obou letech ve SLDB bylo saldo dojížd'ky záporné, což značí větší počet vyjíždějících.

Do okresu Cheb v roce 2001 dojíždělo za prací 13 196 lidí v následujícím SLDB dojíždělo již jen 12 559 lidí. V roce 2011 došlo také ke snížení počtu dojíždějících z jiných krajů a okresů oproti roku 2001. Snížil se i procentuální podíl obsazenosti pracovního místa (dále OPM) dojíždějícími. Snížení lze vysvětlit například snížením pracovních míst, úbytkem ekonomicky aktivního obyvatelstva, ale také možným přestěhováním obyvatel z periferních oblastí do větších měst nebo do jejich blízkosti, kde není tak špatná dopravní obslužnost.

Tab. 12: Vyjížd'ka a dojížd'ka do zaměstnání v okrese Cheb v letech 2001 a 2011

Rok	EAO	Zaměstnaní (Z)	Z toho vyjíždějící		Z toho dojíždějící		OPM	Saldo dojížd'ky
			počet	% ze Z	Počet	% z OPM		
2001	47891	43633	13800	31,6	13196	30,7	43029	-604
2011	42271	37441	13944	37,2	12559	34,8	36056	-1385

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

6 Průmysl

První zmínka o moderním obchodu a průmyslu se objevila již v 18. století. Lidé se živili více zemědělstvím než obchodem. Z vyspělejšího Ašska pronikla výroba textilu do celého okresu Cheb, která byla poté nejvýznamnější a největší. Nadále se zde těžily suroviny jako kaolin a jiné průmyslové hlíny v okolí Skalné s čímž nadále souvisela výroba hliněného a kamenného nádobí, ale výroba porcelánu v regionu Chebska nikdy nezískala větší význam. Nadále se tu také neuchytily pokusy o těžbu hnědého uhlí nejen kvůli špatné kvalitě, ale také bylo nesnadné dobývání a byli obavy z narušení minerálních vod ve Františkových Lázních. Průmysl v této době nedošel zatím do svého rozkvětu, protože zde řemeslná a živnostenská výroba měla význam a byla ještě vázána cechovním řádem.

Vzrůst zaměstnaných lidí v průmyslu přišel kolem 60. let 18. století, kdy v okrese Cheb žilo 50 422 lidí. Průmysl zaměstnával dohromady 8 944 lidí. Největší podíl lidí zaměstnával textil, kde pracovalo 4 794 dělníků a zaměstnanců. V roce 1868 byly založeny Fischerovy strojírny a slévárny v Chebu, které se zabývaly výrobou zemědělských strojů, které byly nejstarší v celém kraji.

Díky rychlému rozvoji průmyslu se začaly zakládat nové velké podniky a závody, které byly soustředěné do center. Nejvýznamnější závody: Chebský akciový pivovar založen 1872, továrny na jízdní kola Premier (zal. 1891) a Eska (zal. 1911), v Lubech se spojilo několik malých podniků do jednoho velkého závodu na výrobu hudebních nástrojů. Zvýšení výroby vedlo k výrobě houslí strojově v letech 1909 – 1910. Pro strojovou výrobu napomohla výstavba elektrárny v roce 1892. Dále byly založeny textilky, přádelny a vikuně v Chebu a v Slapanech. Ve velkých továrnách používali parní a později i elektrické stroje. Zaměstnávali stovky a tisíce dělníků a dělnic. Nové závody na výrobu konfekce v Chebu a Plesné. Vyráběla se obuv, textil a i papír. Ještě pořád existovaly malé továrny, ale již neměly tak velký význam. Velký význam získali stavební závody např. nejvýznamnější firma Morgraf a Herger.

Průmysl převzal převahu nad zemědělstvím a to se tak stalo druhým hlavním hospodářským sektorem. Pěstovaly se tu všechny druhy obilí a mnoho zeleniny. Byly zde dobré pastviny, včelařské oblasti, ale málo drůbeže. Nadále se úspěšně choval dobytek. Chebský skot byl vyvážen i do zahraničí.

S rozvinutým průmyslem, obchodem, zemědělstvím souviselo i zakládání záložen, bank a dovršena výstavba hlavní trati v 70. – 80. letech 18. století. Spojovala Cheb se Sokolovem, s Karlovými Vary, s Prahou, s Plzní, s Českými Budějovicemi, s Vídní, Saskem a Bavorskem. Tyto spoje byly důležité pro odbyt surovin a zboží. (Státní okresní archiv Cheb)

6.1 Průmysl po druhé světové válce

Ve druhé světové válce byla tato trasa zrušena a byla vystavěna nová elektrifikovaná jednokolejná trať, která měla sloužit při dopravě uhlí ze Sokolovské hnědouhelné pánve. Vedla směrem Sokolov – Cheb – Plzeň. Celkově po druhé světové válce se okresu Cheb vedlo špatně. Chebský průmysl byl předělán na mírovou výrobu. Po volbách v roce 1948 bylo zrušeno mnoho důležitých podniků, často s dlouholetou tradicí, s důvodem že nejsou rentabilní z hospodářského hlediska. Byl to například Fischer, Massi, Kohler, celá řada textilních továren a strojírenské podniky. Toto nepromyšlené a neuvážené zrušení podniků vedlo k narušení doosidlování okresu, protože na Chebsku nebylo mnoho pracovních příležitostí a lidé se stěhovali na Sokolovsko, kde mohli získat zaměstnání v hnědouhelných dolech. Na Chebsku v 50. letech byly nejdůležitější podniky Eska Cheb, kde se vyrábělo 60% celé produkce jízdních kol v ČSSR, Tosta – konfekce, Okresní kovo podnik, Sedlecko – valdštejnské kaolinky, Nejdecké česárny vlněné příze, Zemědělský stavební podnik a Výkupní podnik. V Chebu byly vybudovány Ústřední dílny hnědouhelných dolů a briketáren Sokolov. Pro rozvoj Sokolovské hnědouhelné pánve byla u Chebu vybudována přehradní nádrž Jesenice. Jejímž hlavním úkolem bylo zajistit užitkovou vodu pro sokolovský průmysl. (Státní okresní archiv Cheb)

6.1 Stručný vývoj průmyslu po roce 1989

Po roce 1989 v Chebu zkrachovaly podniky Chebský pivovar a.s., Eska Cheb, mlékárna v Mariánských Lázních a výrobce textilu Tosta v Aši. Nebyli konkurence schopní, zanikli tradiční odběratelé a měli zastaralé postupy výroby. Z tradičních firem se zachovala výroba houslí v Lubech a zpracování dřeva u Mariánských Lázní. (Státní okresní archiv Cheb) Více o transformaci průmyslu v okresu Cheb píše P. Filipčík (2012) ve své bakalářské práci.

Pro současný stav průmyslu v okrese Cheb je velmi významná průmyslová zóna v Chebu a Hospodářský park v Aši. Současný stav a změnu průmyslu okresu Chebu lze hodnotit na zaměstnanosti obyvatelstva v sekundárním sektoru. Tyto změny jsou rozebírány v kapitole 4.8 Struktura ekonomicky aktivního obyvatelstva.

7 Cestovní ruch

Cestovní ruch a zejména lázeňství mají v okrese Cheb dlouholetou tradici. Nejvýznamnějšími lázněmi jsou Františkovy Lázně a Mariánské Lázně, které byly proslaveny již začátkem 19. Století. (Maier 2011, s. 141) Františkovy a Mariánské Lázně společně s Karlovými Vary tvoří tzv. lázeňský trojúhelník, v jehož pomyslném středu se nacházejí Lázně Kynžvart. Cestovní ruch po roce 1989 zachránil okres Cheb od vysoké nezaměstnanosti z čehož nejvýznamnější bylo lázeňství, ve kterém je do dnes sezónně zaměstnáno nejvíce obyvatel. Největšími zaměstnavateli jsou Lázně Františkovy Lázně a. s. a Léčebné lázně Mariánské Lázně a. s.. Po roce 1989 se také začali rekreovat zahraniční hosté, kteří přispěli rozvoji ekonomiky

Františkovy lázně se specializují na léčení nemocí srdce, krevního oběhu, onemocnění pohybového ústrojí, gynekologických nemocí včetně neplodnosti a následné onkologické péče. A nabízejí širokou škálu wellness pobytů. Lázně se čím dál více zaměřují na krátké wellness pobyty. (Františkovy lázně)

Lázně Kynžvart se specializují na dětské pacienty trpící problémy horních cest dýchacích a kožních onemocnění. (Lázně Kynžvart)

Mariánské Lázně se specializují na nemoci ledvin a močových cest, nemoci dýchacího ústrojí, nemoci pohybového ústrojí, metabolická onemocnění, gynekologická onemocnění včetně léčby neplodnosti a onkologická onemocnění. (Mariánské Lázně)

7.1 Podmínky pro cestovní ruch

„Obecně je potenciál území pro rozvoj cestovního ruchu primárně určen přírodními podmínkami a mírou koncentrace kulturních, případně společenských hodnot, jež mohou být nabídnuty účastníkům cestovního ruchu.“ (Regionální operační program NUTS II Severozápad)

Co se týče kulturně poznávacího cestovního ruchu, jsou v okrese Cheb nejzajímavější následující památky: sakrální stavby ve městě Cheb, Chebský hrad, hrad Seeberg, hrad Vildštejn a klášter Teplá. Nadále jsou v okrese Cheb vyhledávána místa spojená s místem pobytu slavných osobností jako Albrechta z Valdštejna, který je spojen s městem Cheb a J. W. Goethe, který je spojen s celým regionem.

Pro rekreační cestovní ruch jsou využívány vodní plochy především vodní nádrž Jesenice a Skalka. A chatařské oblasti v blízkosti města Cheb.

Pro sportovní a aktivní cestovní ruch má okres Cheb dobré podmínky. Velký potenciál představuje řeka Ohře, kolem které jsou realizovány nové cyklostezky. Ohře je pro vodní sporty (vodáctví) využívána na celém území regionu. Ohře je dobře přístupná po celé délce toku železnicí i silnicí. Pro svou dobrou sjízdnost je řeka vyhledávána i začínajícími vodáky a rodinami s dětmi. Faktorem negativně ovlivňujícím využití potenciálu řeky Ohře je nedostatek vhodných ubytovacích a stravovacích zařízení v blízkosti řeky. Podél řeky se nachází jen několik ploch určených pro přenocování vodáků. Jedná se však o zařízení, která nesplňují běžné standardy. Často v nich chybí nejen možnost stravování, ale i sociální zařízení včetně odpovídajících služeb (půjčovny lodí apod.). Ve městě Cheb byl vybudován sportovně-rekreační areál Krajinka na březích řeky Ohře.“ (Regionální operační program NUTS II Severozápad) Dalším vyhledávaným cílem je golfový areál v Mariánských Lázních.

V okrese Cheb můžeme naléznout i venkovskou a agro turistiku, na kterou se specializují především jezdecké kluby, jako například Ranch Eldorado a Ranč a hipostanice Freecountry, na které je možnost se ubytovat. Nadále v okrese Cheb působí několik kozích farem. Karlovarský kraj zřídil stránky Agroturistika v Karlovarském kraji dostupné z <http://www.kvagro.cz/cz/> na kterých mají turisté možnost si vyhledat nejbližší možný ranč a dozvědět se více o agroturistice v Karlovarském kraji.

V počtu ubytovacích kapacit se okres Cheb v letech 2005-2015 řadí na druhé místo. První v počtu ubytovací kapacity je okres Karlovy Vary. V okrese Cheb došlo k nárůstu hromadných ubytovacích zařízení a i k nárůstu počtu lůžek.

Tab. 13 Hromadná ubytovací zařízení v okrese Cheb v letech 2005-2015

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hromadná ubytovací zařízení	155	160	160	157	156	154	150	159	187	174	179
Lůžka	12370	12583	12362	12459	12221	12151	12201	12944	13586	13073	13625

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Závěr

Tato bakalářská práce se věnuje tématu socioekonomických změn a to konkrétně v okrese Cheb v letech 2000-2015.

Základním předpokladem bylo, že socioekonomické změny, které proběhly v letech 2000-2015 ovlivňují současnou podobu okresu Cheb. Částečně za ně mohly významné události jako vstup České republiky do Evropské unie a následná začlenění České republiky do Schengenského prostoru v roce 2007, dramatické zvýšení porodnosti, tzv. „baby boom“, v letech 2007-2009, ekonomická krize v letech 2008-2011, intervence České národní banky k oslabení kurzu České koruny vůči Euru v letech 2013 až 2017, zavedení minimální mzdy ve Spolkové republice Německo od 1. 1. 2015. Částečně na ně měly vliv sociodemografické změny.

Vzhledem k rozsáhlosti socioekonomických změn byla práce zaměřena na vybrané socioekonomické změny, které se týkají vybraných aspektů struktury obyvatelstva, trhu práce, průmyslu a cestovního ruchu, a ty byly popsány v souvislostech.

Cílem této bakalářské práce bylo postihnout vybrané socioekonomické změny v okrese Cheb za období 2000-2015. Za účelem dosažení výše zmíněného cíle bylo potřeba popsat vybrané demografické charakteristiky, ekonomické jevy a sledovat vývojové trendy těchto demografických charakteristik a ekonomických jevů v okrese Cheb ve vybraném období. Ty byla dále interpretována pomocí aplikace grafických metod a následně byla porovnávána s vývojem vyšších územních celků.

Za tímto účelem byla práce rozdělena do následujících kapitol. První kapitola se věnuje rozboru a zhodnocení literatury, kde byly popsány teoretické základy z odborné literatury pro další části práce.

V druhé kapitole byla na základě použité literatury stanovena metodika použitá v této práci a popsány jednotlivé použité socioekonomické ukazatele v této práci, např. index vzdělanosti, index staří a bazický a řetězový index.

Ve třetí kapitole Vymezení a stručná charakteristika okresu Cheb bylo vymezeno administrativní území okresu Cheb a představena stručná fyzicko-geografická charakteristika okresu Cheb.

Ve čtvrté kapitole Socio-demografické změny byla zpracována analýza vybraných demografických ukazatelů. Za sledovaných patnáct let v okrese Cheb dochází k úbytku

obyvatelstva vlivem stárnutí a migrací obyvatel do jiných okresů potažmo jiných krajů, což má negativní vliv na kvalitu a nabídku služeb. Úbytek obyvatelstva také dokládá hustota zalidnění, která od roku 2008 klesá. Pokles je dán jak přirozeným pohybem obyvatelstva, tak mechanickým pohybem obyvatelstva, kdy ve sledovaném období dochází k úbytku obyvatelstva především migrací, a to od roku 2009. Od tohoto roku začíná narůstat i přirozený úbytek obyvatelstva a celkový přírůstek je záporný.

Z indexu stárí a z průměrného věku vyplývá, že ve sledovaném období dochází ke stárnutí obyvatelstva, což potvrzuje i věková pyramida, na které lze identifikovat dvě větší populační vlny a jednu menší. První vlnu představují obyvatelé narození v poválečném období, druhou vlnu představují obyvatelé narození v 70. letech, tzv. Husákovy děti, a poslední třetí menší vlnu, kterou můžeme označit jako vlnu mileniálů, představují potomci tzv. Husákových dětí. Regresivní typ věkové pyramidy má i ČR. Z indexu feminity vyplývá, že v okrese Cheb ve sledovaném období převažují ženy nad muži.

Pro srovnání vzdělanosti byl použit vzdělanostní index, který dokazuje vzdělanostní nárůst mezi lety 2001 a 2011. Zvýšil se počet obyvatel s úplným středním a s vysokoškolským vzděláním.

Ke změně došlo v okrese Cheb i v národnostní struktuře. V letech 2001 a 2011 byla nejpočetnější národnostní skupinou česká národnost. Na druhém místě v letech 2001 a 2011 byla slovenská. V letech 2001 a 2011 na třetím místě byla národnost vietnamská a na čtvrtém místě národnost německá. Všechny jmenované národnosti zaznamenaly v roce 2011 úbytek. Bohužel výsledky mohou být skresleny z důvodu vysokého počtu neuvedených odpovědí při SLDB 2011 na otázku národnosti. Odpověď z celkového počtu obyvatel 90 188 neuvedlo 25 300 osob.

Nejvíce ekonomicky aktivního obyvatelstva bylo zaměstnáno ve sledovaných letech 2001 a 2011 v sekundárním sektoru, naopak nejméně zaměstnaných bylo v primárním sektoru. Do sčítání 2011 se promítla i ekonomická krize, která zasáhla zpracovatelský průmysl a stavebnictví. Také se mezi lety 2001 a 2011 dostavěla Průmyslová zóna v Chebu a Hospodářský park v Aši, což dopomohlo okresu Cheb k nízké nezaměstnanosti a k větší zaměstnanosti v sekundárním sektoru.

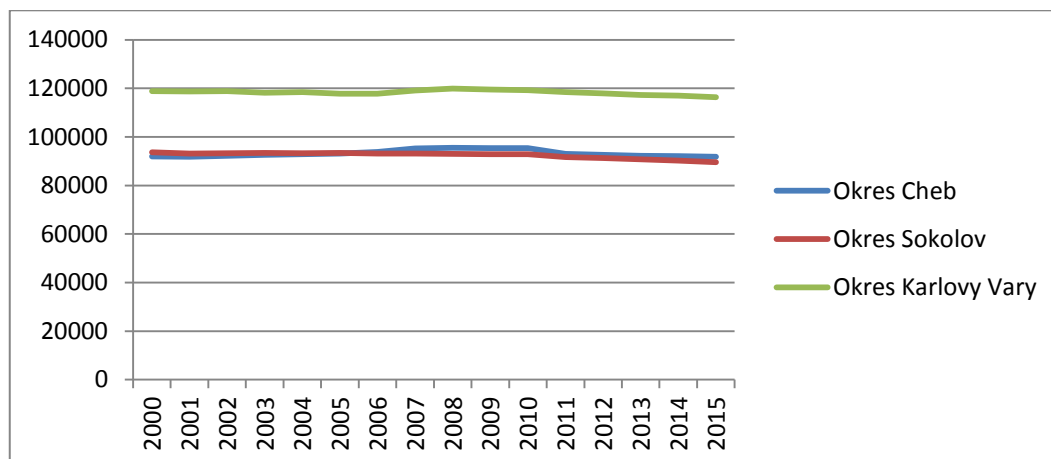
V pátek kapitole Změny na trhu práce byl rozebírán trh práce a s tím spojená nezaměstnanost. Okres Cheb má v průběhu roku periodicky rozkolísaný průběh

nezaměstnanosti, především kvůli vlivu sezónních prací, které začínají od března zahájením lázeňské sezóny a stavebních prací. V době ekonomické recese byl roční průměr podílu nezaměstnaných osob v okrese Cheb nejvyšší. Od roku 2013 klesá až do roku 2015, kdy je jeho hodnota 5,5 %. Z hlediska věkové struktury uchazečů o práci zaznamenala nárůst v letech 2005-2015 nejohroženější věková kategorie 55-59 let. Dále je v podkapitole 5.3 Vyjíždka a dojíždka obyvatelstva do zaměstnání rozebírána vyjíždka a dojíždka do zaměstnání v okrese Cheb v letech 2001 a 2011. Ve sledovaném období byl větší počet vyjíždějících nad dojíždějícími.

V šesté kapitole Průmysl je stručně popsána historie průmyslu v okrese Cheb a jeho změny za dané období. Jsou zde uvedeni největší zaměstnavatelé ve sledovaném období.

V sedmé kapitole Cestovní ruch je stručně popsán cestovní ruch v okrese Cheb, jelikož významným způsobem ovlivňuje zaměstnanost v okrese Cheb.

Graf 5: Vývoj počtu obyvatel v okresech Karlovarského kraje

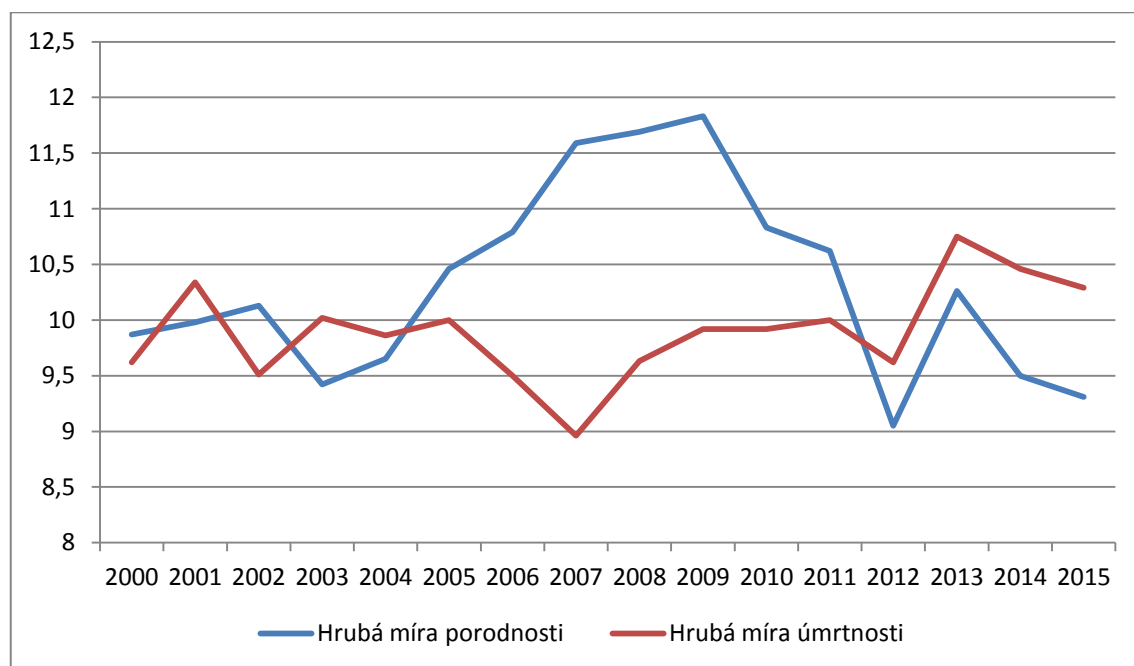
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Tab. 14: Vývoj počtu obyvatel okresu Cheb v období mezi lety 2000 - 2014

Rok	Počet obyvatel	B _i (%)	Ř _i (%)
2000	91917	100	100
2001	91849	99,9	99,9
2002	92168	100,3	100,3
2003	92637	100,8	100,5
2004	92843	101	100,2
2005	93112	101,3	100,3
2006	93735	102	100,7
2007	95203	103,6	101,6
2008	95452	103,8	100,3
2009	95301	103,7	99,8
2010	95321	103,7	100
2011	92898	101,2	97,6
2012	92557	100,7	99,5
2013	92211	100,3	99,6
2014	92019	100,1	99,8

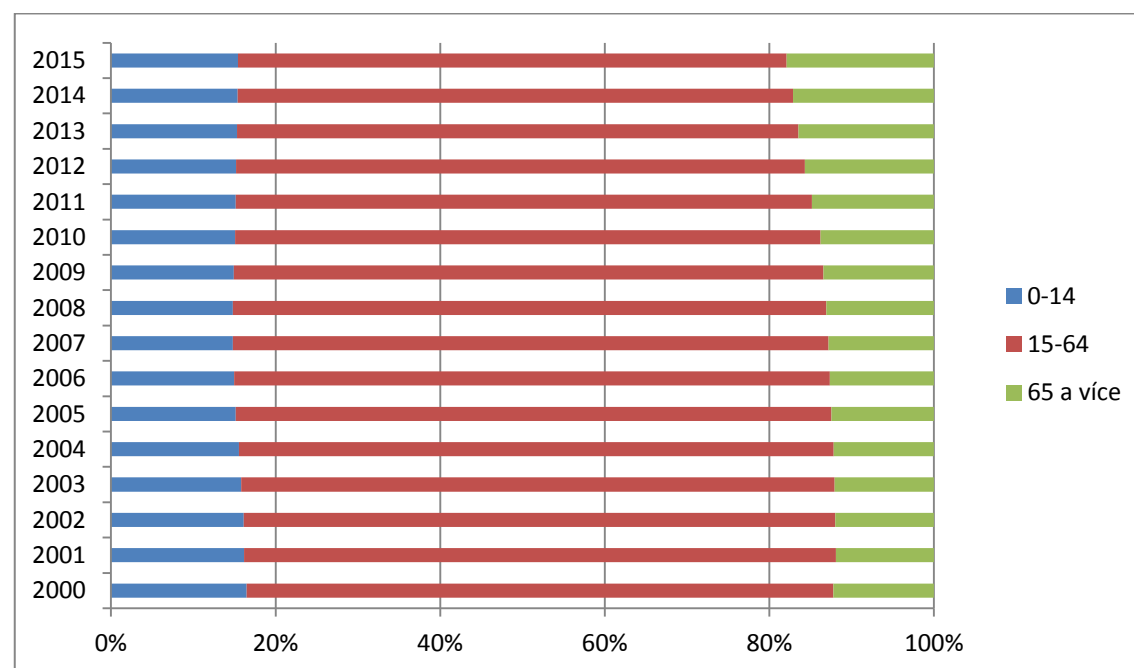
Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018. Vybrané ukazatele za okres Cheb, Data se vztahují k 31.12 a jsou přepočtena včetně území Teplé.

Graf 6: Hrubá míra porodnosti a hrubá míra úmrtnosti v okrese Cheb v letech 2000-2015

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Graf 7: Věková struktura obyvatelstva v okrese Cheb v období 2000 - 2015

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Tab. 15: Vzdělanostní struktura okresu Cheb v letech 2001 a 2011

	2001	2011
Základní vč. neukončeného	20082	17282
Střední odborné bez maturity	27892	25805
Středoškolské	19166	20874
Vyšší odborné	809	734
Vysokoškolské	4228	5193
Bez vzdělání	638	734
Nezjištěno	1487	6288
Celkem	74302	76910

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat ČSÚ, 2018.

Obr. 2: Obrázek Euregio Egrensis

Zdroj: (Euregio Egrensis, 2018)

Seznam zkratek

a.s. – akciová společnost

Atd. – a tak dále

B_i – bazický index

ČSÚ – Český statistický úřad

ČR – Česká republika

EA – ekonomický agregát

EAO – ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Hmp – hrubá míra porodnosti

Hmú – hrubá míra úmrtnosti

LAU – Local administrative units/ místní správní jednotka

MDČR – Ministerstvo dopravy České Republiky

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

Např. – například

NUTS – La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques/ nomenklatura územních statistických jednotek

OKEČ - odvětvová klasifikace ekonomických činností

OPM – obsazenost pracovních míst

ORP – obec s rozšířenou působností

\check{R}_i – řetězový index

s.r.o. – společnost s ručením omezeným

SLDB – Sčítání lidu, domů a bytů

VOŠ – Vyšší odborná škola

VŠPS – výběrové šetření pracovních sil

zal. – založeno

Seznam tabulek

Tab. 1: Hustota zalidnění v okrese Cheb v období mezi lety 2000 - 2015

Tab. 2: Pohyb obyvatelstva v okrese Cheb v období mezi lety 2000-2015

Tab. 3: Hrubá míra porodnosti a hrubá míra úmrtnosti v okrese Cheb, Karlovarském kraji a České republice ve vybraných letech

Tab. 4: Struktura obyvatelstva podle věku a pohlaví v okrese Cheb v období mezi lety 2000-2015

Tab. 5: Věková struktura obyvatelstva v okrese Cheb v období mezi lety 2000-2015

Tab. 6: Vzdělanostní struktura okresu Cheb ve vybraných letech 2001 a 2011

Tab. 7: Národnostní struktura obyvatelstva okresu Cheb v letech 2001 a 2011

Tab. 8: Národnostní struktura obyvatelstva okresu Cheb v letech 2001 a 2011
(pokračování tab. 8)

Tab. 9: Struktura ekonomicky aktivních obyvatel okresu Cheb v letech 2001 a 2011

Tab. 10: Průměrná roční míra nezaměstnanosti v % okresu Cheb v letech 2000 - 2004

Tab. 11: Roční průměr podílu nezaměstnaných osob okresu Cheb v letech 2005 - 2015

Tab. 12: Vyjíždka a dojíždka do zaměstnání v okrese Cheb v letech 2001 a 2011

Tab. 14: Hromadná ubytovací zařízení v okrese Cheb v letech 2005-2015

Tab. 14: Vývoj počtu obyvatel okresu Cheb v období mezi lety 2000 - 2014

Tab. 15: Vzdělanostní struktura okresu Cheb v letech 2001 a 2011

Seznam obrázků

Obr. 1: Administrativní mapa okresu Cheb k 1. 1. 2016.

Obr. 2: Obrázek Euregio Egrensis

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu obyvatel okresu Cheb, Sokolov, Karlovy Vary, Karlovarského kraje a České republiky mezi lety 2000-2015 dle bazických indexů

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel okresu Cheb, Sokolov, Karlovy Vary, Karlovarského kraje a České republiky mezi lety 2000-2015 dle řetězových indexů

Graf 3: Vývoj přirozeného přírůstku, migračního salda a celkového přírůstku okresu Cheb

Graf 4: Věková skladba obyvatelstva v okrese Cheb v letech 2001 a 2015

Graf 2: Vývoj počtu obyvatel v okresech Karlovarského kraje

Graf 5: Hrubá míra porodnosti a hrubá míra úmrtnosti v okrese Cheb v letech 2000-2015

Graf 6: Věková struktura obyvatelstva v okrese Cheb v období 2000 - 2015

Seznam použité literatury

DEMEK, Jaromír, MACKOVČIN, Peter a kol. *Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon ČR. 2.* upravené vydání. Brno: MŽP ČR, 2006. 582 s., ISBN 80-86064-99-9.

DOKOUPIL, Jaroslav, KOPP Jan a kol. *Vliv hranice na přírodní a socioekonomické prostředí česko-bavorského pohraničí.* Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2011. 160 s. ISBN 978-80-261-0089-8.

HAMPL, Martin. *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice.* Praha: Nakladatelství Demoart, 1996. 395 s. ISBN 80-902154-2-4.

HAMPL, Martin a kol. *Regionální vývoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie.* Praha: Nakladatelství Demoart, 2001. 328 s. ISBN 80-902686-6-8.

HAMPL, Martin., *Regionální diferenciace současného socioekonomického vývoje v České republice (Regional Differentiation of Current Socio-Economic Development in the Czech Republic – in Czech).* 2007. In: Sociologický časopis / Czech Sociological Review, Vol. 43, No. 5, pp. 889–910.

KESTŘÁNEK, Jaromír a kol. *Vodní toky a nádrže. Zeměpisný lexikon ČSR.* Praha: Academia, 1984. 315 s.

MIŠTERA, Ludvík. *Regionální geografie České republiky. Socioekonomická geografie I.* Plzeň: Západočeská univerzita, 1999. 165 s. ISBN 80-7082-499-9.

NĚMEČEK, Jan, TOMÁŠEK, Milan. *Geografie půd ČSR*. Praha: Academia, 1983. 98 s.

OUŘEDNÍČEK, Martin, TEMELOVÁ, Jana, POSPÍŠILOVÁ, Lucie. *Atlas sociálně prostorové diferenciacie České republiky = Atlas of socio-spatial differentiation of the Czech Republic*. Praha: Karolinum, 2011. 137 s. ISBN 978-80-246-1889-0

ŠOTKOVSKÝ, Ivan. *Socioekonomická geografie: prostředí lidské činnosti*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2012. 206 s. ISBN 978-80-248-2624-0.

TOUŠEK, Václav a kol. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4.

Elektronické zdroje:

MOS - Městská a obecní statistika. Český statistický úřad. ČSÚ [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/mos>.

Karlovarský kraj. Zásady územního rozvoje Karlovarského kraje. [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z: <http://www.kr-karlovarsky.cz/samosprava/dokumenty/Stranky/koncepce/seznam/UPDK>

Změna metodiky ukazatele registrované nezaměstnanosti [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/zmena_metodiky

Ministerstvo vnitra [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z: <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=53799&nr=388~2F2002&rpp=15#local-content>

Český statistický úřad, Historický lexikon obcí České republiky 1869 –2005, [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z: <http://csugeo.i-server.cz/csu/2004edicniplan.nsf/p/4128-04>

TVRDÝ, Lubor. *Socioekonomické analýzy měst a regionů*. [online]. 2004 [cit. 22.4.2018]. Dostupné z: http://accendo.cz/wp-content/uploads/2004_soceko_analyzy.pdf

Ministerstvo dopravy České republiky. *Tranzitní železniční koridory* [online].

[cit. 22.4.2018]. Dostupné z <https://www.mdcr.cz/Dokumenty/Drazni-doprava/Zeleznicni-infrastruktura/Tranzitni-zeleznicni-koridory>

České dráhy. *Sedmkrát přes hranice po česko-saské dráz.* [online]. [cit. 22.4.2018].

Dostupné z <http://old.cd.cz/zazitky/kam-na-vylet/1384-sedmktrat-pres-hranice-po-cesko-saske-draze>

Město Cheb. *Strategický plán města Cheb* [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z

http://m.cheb.cz/assets/File.ashx?id_org=5091&id_dokumenty=928409

Svaz měst a obcí České Republiky. *Strategie území správního obvodu ORP Cheb*

[online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z http://www.smocr.cz/obcesobe-docs/Cheb/SD_Cheb.pdf

Český statistický úřad. Pohyb obyvatelstva v letech 1991-2016 v okrese Cheb [online].

[cit. 22.4.2018]. Dostupné

z: https://www.czso.cz/documents/11244/17816755/P%C5%99ehl_bil_CH_1991_2016.pdf/c8b47a1c-3624-42c7-b000-ed261ae330e7?version=1.1

Český statistický úřad. Vybrané ukazatele za okres Cheb [online]. [cit. 22.4.2018].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/11244/28884792/cz0411.pdf/fe2dc934-c337-47e8-b77d-9860c4c90730?version=1.35>

Český statistický úřad. Metodické vysvětlivky [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z

https://www.czso.cz/csu/czso/13-2103-04--metodicke_vysvetlivky

Český statistický úřad. Charakteristika okresu Cheb [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z

https://www.czso.cz/csu/xk/charakteristika_okresu_cheb

Český statistický úřad. Národnostní struktura obyvatel [online]. [cit. 22.4.2018].

Dostupné z <https://www.czso.cz/documents/10180/20551765/170223-14.pdf/d0d27736-ef15-4f4f-bf26-e7cb3770e187?version=1.0>

Lázně Kynžvart [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z <http://www.laznekynezvart.cz/>

Františkovy Lázně [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z

<http://www.franzensbad.cz/cs/o-spolecnosti>

MPSV. Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2014 a strategie APZ pro rok 2015 [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z

https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/kvk/statistiky/zprava_o_situaci_na_krajskem_trhu_prace_o_realizaci_apz_v_roce_2014_a_strategie_apz_pro_rok_2015.pdf

Mariánské Lázně [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z [\(https://www.marianskelazne.cz/o-meste/prameny/\)](https://www.marianskelazne.cz/o-meste/prameny/)

Regionální operační program NUTS II Severozápad [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z http://www.nuts2severozapad.cz/wp-content/uploads/2012/01/111025_ROP_SZ_cista_public.pdfm

KREJČÍK, Tomáš, PTÁČEK, Pavel. *Vzdělanostní struktura obyvatelstva v Karpatském regionu*. 2007. GEOGRAPHIA CASSOVIENSIS I. [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z https://geografia.science.upjs.sk/images/geographia_cassoviensis/articles/GC-2007-1-1/Krejci-Ptacek_tlac1.pdf

Euregio Egrensis [online]. [cit. 22.4.2018]. Dostupné z <https://www.euregio-egrensis.org/pictures/3046e8161ee56323432e72748cf23dfc.jpg>

Státní okresní archiv Cheb vývoj průmyslu v okrese Cheb.

Abstrakt

WURMOVÁ, Miluše. *Socioekonomické změny v okrese Cheb v letech 2000 - 2015*. Plzeň, 2018. 55 s. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická.

Klíčová slova: okres Cheb, socioekonomické změny, obyvatelstvo,

Tématem této bakalářské práce je zhodnocení vybraných socioekonomických změn v okrese Cheb v letech 2000-2015. Vzhledem k rozsáhlosti socioekonomických změn, je tato práce zaměřená především na změny týkající se obyvatelstva, trhu práce, průmyslu a cestovního ruchu. Práce je rozdělena do několika částí. Změny jsou interpretovány pomocí demografických a socioekonomických ukazatelů. Dále je v práci nastíněn vývoj průmyslu a cestovního ruchu.

Abstract

WURMOVÁ, Miluše. *Socio-economic changes in the district of Cheb in the years 2000 – 2015*. Plzeň, 2018. 55 s. Bachelor Thesis. University of West Bohemia. Faculty of Economics.

Keywords: district of Cheb, socio-economic changes, population,

This bachelor thesis is focused to evaluation of the selected socio-economic changes in the district of Cheb in the years 2000-2015. Due to the scale of the socio-economic changes is the thesis aimed to the changes in demographics, labour market, industry and tourism. The thesis is divided into seven chapters describing particular changes. The changes are interpreted by demographic and socio-economic indicators. The thesis also forecasts of an industry and tourism.